

Metropol ve Anadolu'da Ebeveynlik: Biliş ve Davranışlarda Şehrin ve Eğitim Düzeyinin Rolü

Melike Nacak
Koç Üniversitesi

Bilge Yağmurlu
Koç Üniversitesi

Elif Durgel
Tilburg Üniversitesi

Fons van de Vijver
Tilburg Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, metropol ve Anadolu şehirlerinde ebeveynlik biliş ve davranışları ile çocuk yetiştirme ortamlarını karşılaştırmalı olarak incelemek, böylelikle çoğu metropollerdeki yüksek veya düşük eğitimli nüfuslara dayanabilen ebeveynlik araştırmaları bulgularının genellenabilirliğine dair bilgi edinebilmektir. Araştırmanın örneklemini, okul öncesi dönemde çocuğu olan ve metropolde yaşayan 162 anne (88 yüksek eğitimli) ile kırsal şehirde yaşayan 73 (32 yüksek eğitimli) anneden oluşmaktadır. Değişkenleri ölçmek için annenin doldurduğu anketler ve gözleme dayanan yapılandırılmış ölçeklerden yararlanılmıştır. Sonuçlar, kırsal şehirde yaşayan annelerin, metropolde yaşayan annelere göre, gelişimsel beklentiler açısından sadece çocuğun geleneksel/ahlaki kurallara uyma davranışını daha erken yaşlarda göstermesini beklediklerini, daha fazla sorgusuz itaat bekleme ve cezalandırma davranışları rapor ettiklerini ve bu bölgelerde çocuğun yaşadığı evin fiziksel çevresinin daha sağlıklı olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular ayrıca, metropoldeki yüksek eğitimli annelerin düşük eğitimlilere kıyasla, tüm özelliklerin daha erken yaşlarda kazanılması gerektiğini düşündüklerini ve daha az sorgusuz itaat bekleme davranışı ile daha fazla izin verici tutum sergilediklerini göstermiştir. Evin fiziksel çevresi, yüksek eğitimli annelerin evlerinde daha sağlıklıdır ve daha fazla öğrenme geci bulundurmaktadır. Tartışma bölümünde, ebeveyn tutumları ve çocuk yetiştirme ortamlarında eğitim ve yaşanan şehrin özelliklerine bağlı olarak görülen benzerlik ve farklılıklar mevcut literatür çerçevesinde ele alınmıştır ve ülkemizdeki araştırmaların farklı yerleşim yerlerinden ve sosyo-ekonomik düzeylerden nüfuslar içermesinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Ebeveynlik, çocuk yetiştirme davranışları, gelişimsel beklentiler, ev ortamı, metropol, kırsal şehir, eğitim düzeyi

Abstract

The aim of this study is to investigate parenting cognitions, behaviors, and home environment in metropolitan and rural cities (in Anatolia) to explore the generalizability of parenting research that frequently includes high- and/or low-educated populations in big cities. The data were obtained from 162 mothers (88 high-educated) living in Istanbul (metropolis) and 73 mothers (32 high-educated) living in much smaller cities in Anatolia. Mother reports and structured observations were used to measure mothers' developmental expectations, child-rearing practices, and home environment. Results showed that mothers living in Istanbul reported earlier ages of development on all domains of skills except for moral values and lower levels of obedience-demanding and punitive behaviors compared to mothers living in rural cities. The physical environment of home was found to be safer in rural cities. Comparisons based on educational background showed that high-educated mothers in Istanbul reported earlier ages of mastery on all domains, and also lower levels of obedience-demanding and higher levels of permissive behaviors than low-educated mothers. High-educated mothers also provided more learning materials to their children and the physical environment of their homes was safer. Findings regarding the relation between background characteristics (e.g., education and residency), child-rearing environment and parenting behaviors of mothers were discussed in reference to existing literature. The importance of studying parenting issues with respect to socioeconomic characteristics of different groups within one country is stressed.

Key words: Parenting, child-rearing behavior, developmental expectations, home environment, metropolis, rural, education level

Yazışma Adresi: Doç. Dr. Bilge Yağmurlu, Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Sarıyer, 34450, İstanbul, Türkiye

E-posta: byagmurlu@ku.edu.tr

Yazar Notu: Bu araştırma, Melike Nacak'ın Koç Üniversitesi'nde tamamladığı yüksek lisans tezi ve Elif Durgel'in Tilburg Üniversitesi'nde yürüttüğü doktora tez çalışmasının bir parçasıdır. Araştırma, bu üniversiteler tarafından desteklenmiştir.

Çocuğun gelişimi üzerinde uzun süreli ve önemli etkileri bulunması, sosyalleştirme sürecindeki ilk çevre olan aileyi önemli bir inceleme konusu yapmaktadır (Grusec ve Davidov, 2007). Anne-babaların çocuğun doğasına ve ebeveynliğe dair düşüncü şekilleri ve davranışları doğrudan ve dolaylı yollarla çocuğun gelişimine etki eder. Bu sebeple, ebeveynlik literatürü ebeveynlerin hem bilişsel tutumlarına (Kuczynski, 1984), hem de çocuk yetiştirme davranışlarına odaklanmaktadır (Goodnow, 1988).

Ailenin sosyo-demografik özellikleri, ebeveynliğin bu iki unsuruyla da yakından ilişkilidir (Dix, 1992; Kağıtçıbaşı, 1989; Miller, 1988). Örneğin, içinde yaşanılan bağlamın özellikleri ve anne-babanın eğitim düzeyi, çocuğa dair hedefleri şekillendirir, çocukta görülmesi istenen özelliklere dair düşünceyi etkiler ve anne-babanın çocuğunu büyütürken nasıl bir tutum sergileyeceğini belirler. Yerleşim yerinin büyüklüğü ile yaşam tarzı ve tutumlar arasındaki bağlantılar sosyoloji literatüründe yaygınlıkla incelenmiş, gelişim psikolojisinde de yabancı kaynaklı araştırmalar konu olmuştur. Bu bağlantıları incelemesi, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki değişik örüntüleri anlamlandırmada ve çocuklarda görülebilen benzer ve farklı gelişimsel çıktıları yorumlamada aydınlatıcıdır. Ne var ki yerleşim yeri özelliklerine göre ebeveynliği inceleyen araştırmalar Türkiye’de sayıca çok azdır. Ülkemizde gelişim psikolojisi araştırma örneklemelerinin büyük çoğunluğu bellibaşlı birkaç metropolden alınmaktadır. Bu makalenin temel amacı, metropol ve Anadolu şehirlerinde ebeveynlik biliş ve davranışları ile çocuk yetiştirme ortamlarını yerleşim yeri ve annelerin eğitim düzeyiyle ilişkilendirerek karşılaştırmalı olarak incelemek, böylelikle çoğu metropollerdeki yüksek veya düşük eğitilmiş nüfuslara dayanabilen ebeveynlik araştırmaları bulgularının genellebilirliğine dair bilgi edinebilmektir.

Ebeveynlik ve Ev Bağlamı

Literatür, ebeveynlik ile çocuk gelişimi, özellikle çocuğun bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimi, arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir (Cheah ve Rubin, 2003; Dekovic ve Janssens, 1992; Tamis-LeMonda, Shamon, Cabrera ve Lamb, 2004). Sıcaklık, hassaslık, açıklayıcı akıl yürütme ve bilişsel uyarma, çocukta istenilen gelişimsel çıktıları (örn., bilişsel beceri, sözcük bilgisi, uyumlu sosyal davranış) yordadığından *olumlu* veya *destekleyici* ebeveyn davranışları olarak tanımlanır (Paulussen-Hoogeboom, Stams, Hermanns, Peetsma ve van den Wittenboer, 2008). Fiziksel cezalandırma ve sorgusuz itaat bekleme gibi güç gösterimi ve sindirme içeren davranışlar ise çocuğun bilişsel ve sosyo-duygusal becerilerine, içselleştirme sürecine ve benlik gelişimine olumsuz etki yapan *olumsuz* ebeveyn davranışlarıdır (Tamis-LeMonda ve ark., 2004).

Ana-babalık davranışları, beklenti, değer ve hedefler gibi ebeveyn bilişleriyle bağlantılıdır (Abidin, 1992; Okagaki ve Bingham, 2005). Gelişimsel beklentiler, belirli becerilerin çocukta kazanılması istendiği yaş aralığını ifade eder ve çocuk yetiştirme davranışlarıyla bağlantılı olan önemli ebeveyn bilişlerindedir (Goodnow, Cashmore, Cotton ve Knight, 1984). Aynı becerilerin hangi yaşta gelişeceğine dair beklentiler, bireyler ve topluluklar (örn., kültürel gruplar) arasında farklılık gösterebilmektedir (Hess, Kashiwagi, Azuma, Price ve Dickson, 1980; Willemsen ve van de Vijver, 1997; Williams, Williams, Lopez ve Tayko, 2000). Bir davranış için erken gelişimsel beklenti belirtilmesi, söz konusu davranışın o topluluk için önemli olduğunu gösterir (Roer-Strier ve Rivlis, 1998). Bu sebeple, gelişimsel beklentilerin çeşitli sosyo-demografik özelliklerle ilişkisini incelemek, o toplumun farklı kesimlerindeki ebeveyn bilişleri konusunda bilgilendirici olmaktadır (Goodnow ve ark., 1984).

Ebeveynlik biliş ve tutumlarının yanı sıra ev ortamının özellikleri de çocuğun gelişimi için önemli bir belirleyicidir (Bradley ve Caldwell, 1984; Caughy, Randolph ve O’Campo, 2002). Fiziksel koşulların iyiliği ve çocuğun büyümesi ve gelişmesi için gerekli uyaranların yeterliliği, ev ortamının belli başlı bazı özelliklerindedir. Araştırmalar, fiziksel çevrenin niteliği ile oyun araç-gereçlerinin uygun ve ulaşılabilir olmasının, çocuğun bilişsel gelişimini ve okul başarısını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir (Yeung, Linver ve Brooks-Gunn, 2002). Ev ortamındaki bu nitelik zenginliği de, aynen ebeveynlik unsurları gibi (Williams, Soetjingsih ve Williams, 2000), sosyo-demografik özelliklerle ilişkilidir (Andrade ve ark., 2005; Bradley ve Corwyn, 2002).

Sosyoekonomik Düzey ve Ebeveynlik

Sosyoekonomik düzey, çocuk gelişimi bağlamlarını anlamayı hedefleyen araştırmaların incelediği belli başlı bir demografik değişkendir (Duncan ve Magnuson, 2003). Ne var ki, ortak bir sosyoekonomik düzey tanımlama uzlaşamaması, eğitimden sosyoekonomik düzeyin diğer bileşenlerinden olan meslek ve gelire göre daha az değişken olması ve çocuk yetiştirme tutumlarını daha kuvvetle yordaması sebepleriyle ebeveynin, özellikle annenin eğitimi, sosyoekonomik düzeyi ölçmede en sık kullanılan demografik değişken olmuştur (Bornstein, Hahn, Suwalsky ve Haynes, 2003; Duncan ve Brooks-Gunn, 1997). Araştırmalar, yüksek eğitilmiş ebeveynlerin çocuk gelişimi hakkında daha bilgili olduklarını, çocuklarıyla daha etkili iletişim kurabildiklerini ve onlara daha yüksek seviyede bilişsel uyaran ile duygusal destek sağladıklarını göstermiştir (Davis-Kean, 2005). Örneğin Mistry, Biesanz, Chien, Howes ve Benner (2008) annenin çocuğa sağladığı dilsel uyaranları, eğitici deneyimleri ve aktiviteleri etkileyen en

belirgin unsurun anne eğitimi olduğunu, bu sosyodemografik özelliğin çocuğa sağlanan ev ortamının niteliğini şekillendirerek çocuğun bilişsel ve davranışsal gelişimine etkide bulunduğunu göstermiştir. Bir başka araştırmada Andrade ve arkadaşları (2005), annenin eğitim seviyesinin, çocuğun bilişsel gelişimini yordayan ev ortamının uyarıcı niteliğiyle (günlük uyaranların çeşitliliği, çocuğa sağlanan oyun materyalleri, çocuk ile sözel ve duygusal iletişim gibi) ilişkili olduğunu bulmuştur. Bulgulara göre, eğitimi arttıkça, annenin çocuğun duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimi hakkında bilgisi ve olumlu ebeveynlik davranışları da artmaktadır (Harris, Terrel ve Allen, 1999; Solis-Camara ve Fox, 1996; Vernon-Feagans ve ark., 2008). Daha fazla sözcük kapasitesine ve sözlü iletişim becerisine sahip olan yüksek eğitilmiş anneler, göstererek öğretme yöntemine dayanan bir ebeveynlikten ziyade, çocuğun bilişsel, sosyal ve dil gelişimlerini destekleyen açıklamaya dayalı çocuk yetiştirme yöntemlerini daha çok kullanmaktadırlar (Kağıtçıbaşı, 1989).

Sosyoekonomik düzeyin Türkiye'deki ebeveynlikle ilişkisini inceleyen çalışmalarda da anne eğitimi belirleyici bir değişken olarak ele alınmıştır (örn., Hortaçsu, 1995; Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005; Yağmurlu, Çıtak, Dost ve Leyendecker, 2009). Küntay ve Ahtam (2004) İstanbul'da yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin, düşük eğitilmiş annelere kıyasla, çocuklarıyla konuşurken daha gelişmiş sözel iletişim becerileri kullandıklarını, Yağmurlu ve arkadaşları (2009) bu annelerin özerklik ve kendini geliştirme ile ilgili hedefleri (kendine güven, kendi ile barışık olma, kararlılık gibi) daha fazla vurguladıklarını bulmuşlardır. Düşük eğitilmiş anneler çocuklarıyla tekrarlayan ve daha az ayrıntılı bir dil kullanırken (Küntay ve Ahtam, 2004), büyüklere itaatkar ve saygılı davranma, iyi huylu ve uyumlu olma ve aile ilişkilerine önem verme gibi özelliklere daha çok önem verdiklerini söylemişlerdir (Yağmurlu ve ark., 2009). Kağıtçıbaşı ve Ataca'nın (2005) çalışması da kentteki düşük eğitilmiş annelerin, yüksek eğitilmiş olanlara kıyasla, çocuğu gelecekte aileyi ekonomik olarak destekleyecek kişi olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Bu bulguya göre, çocuğun ekonomik değeri düşük eğitilmiş annelerde daha fazladır. Özetle, çocuğa verilen değer ve çocuğun buna bağlı olarak sahip olması beklenen özellikler (örn., itaatkar olması, güven duygusunun gelişmiş olması vb.) annenin eğitim seviyesine göre farklılık göstermektedir (Kağıtçıbaşı ve Sunar, 1992).

Ev ortamının uyarıcı zenginliğine dair ise Onur, Çelen, Çök, Artar ve Şener Demir'in (2004) çalışması, sosyoekonomik düzey yükseldikçe çocuğa sağlanan oyuncak sayısının arttığını ortaya koymuştur. Tüm bu bulgular, Türk ailesinde de annenin eğitim düzeyinin ebeveynlik biliş ve davranışlarını etkilediğine işaret etmektedir.

Yerleşim Yeri ve Ebeveynlik

Ebeveynin sosyalleştirme tutumları, eğitim düzeyi gibi kişiye ait özelliklerle ilişkili olduğu kadar yerleşim yeri gibi bağlam özellikleriyle de (köy, kasaba, küçük şehir, büyük şehir vb.) bağlantı içindedir (Başaran, 2004; Clausen, 1996; Fischer, 1978; Frankel, Roer-Bornstein ve Le Vine, 1982). Örneğin, bir şehrin tarım üretimi, sanayileşmesi, okur-yazar sayısı, kadının iş gücündeki yeri bireylerinin düşünce, inanç ve davranış örüntüleri ile etkileşimdedir (Kohn, 1959; Shorter, 1986). Çocuğun toplumsallaştırılması sürecindeki en etkin aracı olan aile de yerleşim yeri özelliklerinden etkilenmektedir (Acar ve Şahin, 1986). Kitle iletişim araçlarındaki yaygınlaşma ve küreselleşme, kırdaki aile yapısında dönüşüme yol açarak (Aziz, 1985) kent-kır ayrımını azaltıcı etkiye sahip olsa da, değişik büyüklükteki yerleşim yerlerinde yaşayan annelerin ebeveynlik değer ve davranışları arasında farklılıklar bulunmaktadır (Kumru, Yağmurlu ve Sayıl, 2008).

Yaşanılan çevre ile ebeveynlik ve ev bağlamı ilişkilerini anlamayı amaçlayan birçok sosyal bilim araştırması kent-kır farklılıklarını incelemiştir (Abels ve ark., 2005; Frankel ve ark., 1982; Özbay, 1985). Bilindiği üzere, kırsal yerleşim yerlerinde nüfus daha az ve insan ilişkileri daha yakındır. Türkiye'deki sosyoekonomik değişim ile çekirdek aile, hem kentte hem kırdaki en yaygın görülen aile tipi olmuştur. Ancak kırdaki çekirdek aile, geniş aile işlevlerini büyük ölçüde devam ettirmektedir; burada geniş ailenin bireyleri arasında bağlılık yüksektir (Rasuly-Paleczek, 1996). Kentsel yerleşim yerlerinde ise nüfus kalabalıktır; çeşitli fikir, değer, deneyim ve davranışa sahip gruplar bir arada yaşamaktadır (Coleman, Ganong, Clark ve Madsen, 1989) ve buradaki sosyalleştirme bağlamı, çocuğa, ayrı ve kendi başına hareket eden bir birey olma özelliğini kazandırmayı daha çok hedeflemektedir (Başaran, 2004; Kağıtçıbaşı, 2010).

Kırsal ve kentsel toplumlarda ebeveyn biliş ve tutumlarını inceleyen az sayıdaki görgül bulgu, kuramsal düzeyde öngörülen farklılıkları destekler niteliktedir. Filipinli annelerle yapılan bir araştırmada (Williams, Williams ve ark., 2000) kentte yaşayan annelerin, kırsaldakilere göre, çocuklarının bilişsel, sosyal ve fiziksel becerilerinin daha erken yaş aralığında gelişmesini bekledikleri bulunmuştur. Örneğin, kırsal kesimdeki annelere göre çocuklar oturmaya 3 ile 71 ay arasında başlarken, şehirdeki anneler için çocuğun oturmaya başlaması 2 ile 12 ay arasında değişmektedir. Bilişsel gelişim özelliklerinden biri olan nesnelere resimlerini ayırt edebilmenin başlama aralığı içinse kırsal bölgedeki anneler 5-84 ay, şehir grubundaki anneler 1-60 ay arasında gelişim beklemektedir. Bu bulgu, şehir hayatında yetkin ve başarılı olmanın gerekliliklerinin farkındalığıyla açıklanmaktadır (Coleman ve ark., 1989). Hindistan'da

yapılan ve aynı bölgenin kırsal ve kentsel alanlarında yaşayan bebeklerin sosyalleştirme ortamlarının incelendiği bir çalışmada (Abels ve ark., 2005), kentte yaşayan annelerin çocukları ile daha fazla ikili etkileşim kurdukları gösterilmiştir. Bu anneler, çocuklarıyla daha uzun süre, ağlamasını beklemeden ve başka bir işle meşgul olmadan birebir ilgilenmiş ve daha fazla göz teması kurmuştur.

Kısaca sözünü ettiğimiz bu kırsal nüfus incelemeleri ve kır-kent araştırmaları, Türkiye dahil olmak üzere, sosyoloji literatüründe çokça incelenmiş, psikoloji araştırmalarında da zaman zaman yer bulmuştur. Kağıtçıbaşı (2007), Şerif'in (1948) beş köyde yaptığı çalışmasında, sosyo-ekonomik gelişmeye bağlı olarak köylerde ortaya çıkan teknolojik farklılıkların insanların tutum, yargı ve yaşam tarzlarına etkide bulunduğunu gözlemlediğini aktarır. Köyler arasında görülen bu değişik örüntüler, zamanla kentler arasında da belirginleşmiştir. 1950'lerden sonra, farklı hız ve biçimdeki sosyal değişim, iç göç ve sanayileşme, kent nüfusunun kır nüfusunu geçmesine ve kentlerin de kendi aralarında belirgin şekilde farklılaşmasına yol açmıştır (Güneş-Ayata, 1996a; İçduygu ve Sirkeci, 1998). Bu süreç ve değişen durum, kır-kent karşılaştırmasının yanı sıra kentteki dönüşümlerin ve kentsel farklılıkların da incelenmesi gereğini doğurmuştur (Güneş-Ayata, 1996b; Kıray, 1985). Nüfusun çokluğu, yoğunluğu ve yaşayan halkın heterojen yapısına bağlı olarak, kentteki sosyal yapılar, bilişsel yapılar (örn., değer ve düşünce şekilleri) ve bireyler arası ilişkiler değişiklik göstermektedir (Flanagan, 1995; Schwab, 1992).

Fiziksel olarak baktığımızda, gelir dağılımındaki uçurumun sebep olduğu kenar mahalleler ve gecekondu, yeşil alanı olmayan yüksek katlı apartmanlar, metropoller diğer şehirlerden ayıran olumsuz çevre özelliklerindedir (Ayata, 2008; Bartu Candan ve Kolluoğlu, 2008). Çocuğun evin dışında güvenle oynayacağı bir oyun alanı bulunması, evin içinde kişi başına düşen yaşam alanının yeterliliği, binanın güvenli ve hasarsız olması gibi özellikler evin fiziksel çevre şartlarının sağlıklı olduğunu gösteren ve gelişim literatüründe incelenen belli başlı özelliklerdendir (Bradley ve Caldwell, 1984). Ebeveynlik araştırmalarına baktığımızda, Kumru ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışma göze çarpmaktadır. Bu çalışmada, şehirler nüfuslarına göre büyük (İstanbul, Ankara) ve küçük şehir (Bolu) olarak ayrıştırılmış, bulgular büyük şehirde yaşayan annelerin çocuklarıyla ilişkilerinde daha hassas olduklarını, daha fazla açıklayıcı akıl yürütme, sıcaklık ve destekleyici duygu sosyalleştirme davranışları gösterdiklerini ortaya koymuştur. Genel olarak, Türkiye'de yapılan psikoloji araştırmalarının örneklemi Türkiye'nin üç metropolünden (İstanbul, Ankara ve İzmir) elde edilmektedir (örn., Aktaş ve Coştur, 2007; Gökşun, Küntay ve Naigles,

2008; Hortaçsu, Ertem, Kurtoğlu ve Uzer, 1990; Yağmurlu ve Altan, 2010; Yağmurlu ve ark., 2009). Oysa metropoller, kentsel sınırlarının belirlenmesindeki zorluk, ekonomileri, nüfus yoğunluğu ve heterojen sosyal yapıları ile diğer şehirlerden ayrılmaktadır (Flanagan, 1995; Schwab, 1992). Ebeveynlik çalışmaları bakımından düşünüldüğünde, metropoldeki ve Anadolu kentindeki ebeveynlik düşünce ve davranışlarında ne düzeyde benzerlik ve farklılıklar olduğuna dair bilgimiz yok denecek kadar azdır. Mevcut çalışmanın birincil amacı, Türkiye'nin metropolünde ve kırsal şehirde yaşayan annelerin gelişimsel beklentilerini, ebeveynlik davranışlarını ve çocuğun yetiştiği ev ortamının özelliklerini karşılaştırarak bu soruyu incelemektir.

Buna bağlı olarak oluşturulan araştırma hipotezleri şöyledir: Sosyal bağlam ve ebeveynlik ilişkisini inceleyen çalışma bulgularına (Clausen, 1996; Frankel ve ark., 1982; Williams, Williams ve ark., 2000) benzer olarak, metropolde yaşayan annelerin, kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla, daha fazla açıklayıcı akıl yürütme ve bilişsel uyarma, daha az itaat bekleme ve cezalandırma davranışları göstermeleri beklenmiştir. İki şehir grubu arasında sıcaklık ve izin verici ebeveynlik bakımından fark beklenmemiştir. Ebeveyn bilişleri bakımından, özerklik ve kendine yeterlilik gibi çocuğu bağımsız bir birey olmaya yönlendiren özellikler için metropolde yaşayan annelerin daha erken yaş aralığı rapor etmeleri, itaatkarlık ve geleneksel/ahlaki kurallar gibi bağlılık özelliklerinin ise daha geç bir yaş aralığında gelişmesini beklemeleri öngörülmüştür. Ev bağlamıyla ilgili olarak, geçmiş çalışmalarında (Kağıtçıbaşı, 2010; Keller, Hentschel ve ark., 2004; Miller, 2006), metropolde yaşayan annelerin, kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla çocuklarına daha fazla öğrenme gereci sağlamaları, kırsal şehirde ise evin fiziksel çevre şartlarının daha iyi olması beklenmiştir.

Araştırmanın ikincil amacı ise, metropolde yaşayan anneler arasında eğitim düzeyine göre bir ayrıştırma yapıldığında, bu grupların kırsal-şehir anneleri ile ebeveynlik biliş ve davranışları bakımından nasıl ve ne kadar farklılaştıklarını incelemektir. Metropoliten şehirler heterojen bir yapıya sahiptir ve eğitim düzeyi, geçim kaynağı, gelir dağılımı gibi özellikler bakımından küçük şehirlere göre daha belirgin farklılaşmalar göstermektedir (Ayata, 2008; DIE, 2000, 2001). Bu durum, metropolde yaşayan annelerin, farklı çocuk özelliklerini işlevsel ve değerli görmelerine, buna bağlı olarak değişik tutumlar göstermelerine sebep olabilmektedir (Yağmurlu ve ark., 2009). Bu çalışmada, metropolde yaşayan düşük eğitimli annelerin, metropolde yaşayan yüksek eğitimli annelere oranla, daha az açıklayıcı akıl yürütme ve bilişsel uyarma, daha fazla itaat bekleme ve cezalandırma davranışları göstermeleri, özerklik ve kendine yeterlilik için daha geç yaş aralığı, itaatkarlık ve ge-

leneksel/ahlaki kuralları benimseme için ise daha erken yaş aralığı rapor etmeleri beklenmiştir. Eğitim düzeyi veya sosyoekonomik düzey ile ev ortamı özellikleri ilişkisini inceleyen araştırmalara (örn., Andrade ve ark., 2005; Mistry ve ark., 2008; Onur ve ark., 2004) dayanarak, metropoldeki yüksek eğitilmiş annelerin çocuklarına hem daha fazla öğrenme gereci sunmaları, hem de evlerinin fiziksel şartlarının daha sağlıklı olması öngörülmüştür. Metropoliten şehirde yaşayan ve eğitim düzeyine göre farklılaşan bu iki grubun, kırsal-şehir örneklemleriyle ne yönden ve ne kadar benzeştiği veya farklılaştığı da araştırmada incelenen başka bir önemli sorudur. Bu soru, yüksek eğitilmiş büyük şehir örneklemlerinden elde edilen ebeveynliğe dair araştırma bulgularının, Anadolu için ne kadar geçerli ve genellenebilir olduğu sorusuyla da bağlantılıdır. Bu amaçla, farklı eğitim düzeylerini temsil eden bir kırsal şehir örneklemleri, metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş anne örneklemleriyle karşılaştırılmıştır. Ancak bu soru ilk kez incelendiğinden, gruplar arasında ne yönde ve nasıl bir benzerlik veya farklılık olduğuna dair belirli hipotezler geliştirilmemiştir.

Yöntem

Örneklemler

Bu çalışmanın örnekleminde iki grup bulunmaktadır: (a) metropol şehir ve (b) Türkiye'nin kırsal nüfusu yoğun olan şehirleri. Metropol şehirlerin genel özellikleri ve diğer büyük şehirlerden nasıl ayrıştıkları bu makalenin önceki bölümlerinde anlatılmıştır. İstanbul, iç içe geçmiş büyük kent ve banliyölerden oluşması ve ülkeye göre ekonomi ve kültür gibi özelliklerde en gelişmiş merkez şehir olması bakımından Türkiye'deki en önemli metropoldür. Bu nedenle, bu araştırmadaki metropol şehir örneklemleri İstanbul'dan alınmıştır. Türkiye genelinde nüfus yoğunluğu kilometrekare başına

87 iken, bu rakam İstanbul için kilometrekare başına 1885'tir (DİE, 2000). Şehir nüfusu, okuma-yazma bilen kişi ve üniversite mezunu oranları ve kişi başına düşen gelir gibi sosyo-demografik özellikleri ile İstanbul Türkiye ortalamasının üzerindedir (bkz. Tablo 1).

Eğitime bağlı olarak ortaya çıkabilen ebeveyn bilmiş ve davranış farklılıklarını inceleyebilmek için İstanbul'dan okul öncesi dönemde en az bir çocuğu olan iki ayrı anne örneklemleri toplanmıştır. Yoğun iç göç sonucunda farklı özellik ve yaşam tarzlarındaki nüfusları barındırması, metropol içinde en temel sosyo-demografik özelliklerden olan eğitime göre bir ayrıştırılma yapmasını önemli kılmaktadır (Erder, 1996). Buna göre mevcut araştırmada, yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş anne grupları, annelerin aldıkları örgün eğitim göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Annelerden, demografik bilgi formunda yer alan beş eğitim kategorisinden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir (1 = hiç okula gitmemiş veya ilkökul terk; 2 = ilkökul mezunu; 3 = ortaokul mezunu; 4 = lise mezunu; 5 = üniversite mezunu ve üzeri). Yüksek eğitilmiş anne örneklemleri için ölçüt, en az lise eğitimi tamamlamış olmak olarak belirlenmiştir ($n = 74$, $Ort. = 4.59$, $S = .57$). Düşük eğitilmiş anne örnekleminde ise, katılımcılarda en fazla sekiz yıl eğitim almış olma özelliği aranmıştır ($n = 88$, $Ort. = 2.32$, $S = .57$). Metropol örnekleminin yüksek eğitim grubundaki annelerin % 41'i lise, % 59'u üniversite mezunudur. Metropol-düşük eğitim grubundaki annelerin ise % 6'sı ilkökolden terk, % 57'si ilkökul mezunu ve % 37'si ortaokul mezunudur.

Araştırmanın kırsal nüfusu yoğun olan şehir örneklemleri Konya, Kayseri ve Nevşehir illerinden alınmıştır. Bu üç şehir, kır-kent yüzdesi, okuma-yazma oranı, ekonomik gelir dağılımı gibi çeşitli demografik özellikler bakımından Türkiye genelini yansıtmaktadır (bkz. Tablo 1). Mevcut çalışmada kullanılan "kırsal şehir" ifadesi, bu illerin kırsal nüfusu yüksek iller olduğunu

Tablo 1. Devlet İstatistik Enstitüsü Verilerine göre Türkiye, İstanbul, Konya, Kayseri ve Nevşehir'in Sosyoekonomik Özellikleri

	Alım gücü* (\$)	Kentsel Nüfus* (%)	Kırsal Nüfus** (%)	Okuma Yazma** (%)	Üniversite Mezunu** (%)	Doğum Oranı**
Türkiye	6132	64.90	35.10	87.30	5.30	2.53
İstanbul	8752	90.69	9.31	93.40	7.90	1.97
Konya	4440	59.07	40.93	90.10	3.90	3.00
Nevşehir	5160	44.05	55.95	88.40	3.90	2.55
Kayseri	6048	69.06	30.94	88.90	4.60	2.62

*2001 yılı istatistiklerini gösterir, **2000 yılı istatistiklerini gösterir.

belirtmek için seçilmiştir. Kırsal şehir örnekleme, 30'u Konya, 24'ü Kayseri ve 19'u Nevşehir olmak üzere, farklı sürelerde örgün eğitim alan 73 anneden oluşmuştur. Kırsal-şehir grubundaki annelerin % 2'si ilkokuldan terk, % 37'si ilkokul mezunu, % 17'si ortaokul mezunu, % 37'si lise ve % 7'si üniversite mezunudur ($Ort. = 3.11, S = 1.04$).

Toplam örnekleme ($r_{233} = .64, p < .001$) ve üç ayrı örneklem grubunda babaların eğitim düzeyleri annelerinkine benzerlik göstermektedir. Metropol-yüksek eğitim grubundaki babaların % 7'si ortaokul, % 31'i lise, % 59'u üniversite mezunu; metropol-düşük eğitim grubundaki babaların ise % 40'i ilkokul, % 21'i ortaokul ve % 39'u lise mezunudur. Kırsal şehir örneklemindeki babaların % 2'si ilkokuldan terk, % 33'ü ilkokul mezunu, % 19'u ortaokul mezunu, % 34'ü lise ve % 12'si üniversite mezunudur.

Toplam örneklem grubu incelendiğinde, annelerin yaşının 20-47 arasında değiştiği ($N = 235, Ort. = 30.62, S = 4.92$) ve çoğunun evli (% 99) olduğu görülmektedir (katılımcıların demografik bilgilerine dair betimleyici istatistikler Tablo 2'de verilmiştir). Araştırmada, annelerin sahip olduğu çocuk sayısına bir sınırlama getirilmemiştir. Ancak annenin ebeveynlik davranışlarına dair bilgi verirken (anket doldururken, yapılandırılmış gözlem sorularını cevaplandırırken), okul öncesi dönemde olan tek bir çocuğunu esas alması, ona yönelik davranışlarıyla ve durumlarla ilgili bilgi vermesi istenmiştir. Araştırmadaki bu "hedef çocuk"ların yaş ortalaması 45.13 aydır ($S = 19.24, \text{ranj} = 5-80$ ay). Kız çocuklar ($n = 116$) için yaş ortalaması 46.39 ay ($S = 19.14$), erkek çocuklar ($n = 115$) için 43.51 aydır ($S = 19.32$). Çocukların yaşları ($F_{2,224} = .99, ns$) ve cinsiyet dağılımları [$\chi^2(2, N = 231) = .00, ns$] bakımından üç örneklem grubu arasında anlamlı fark yoktur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada incelenen değişkenleri ölçmek için annelere, ailenin sosyo-demografik özellikleriyle ilgili (örn., yaş, eğitim, medeni durum) sorular içeren bir genel bilgi formu ile gelişimsel beklentilerini, çocuk yetiştirme davranışlarını ve ev ortamının özelliklerini ölçen ölçekler verilmiştir.

Çocuk Yetiştirme Davranışları. Ebeveyn davranışlarını ölçmek için Çocuk Yetiştirme Anketi'nin (Child-Rearing Questionnaire; Paterson ve Sanson, 1999) 49 maddelik geliştirilmiş formu kullanılmıştır. Türkçe'ye Yağmurlu ve Sanson (2009a) tarafından çevrilen Çocuk Yetiştirme Anketi'nin orijinali, annenin Açıklayıcı Akıl Yürütme (örn., "Çocuğum yanlış davrandığı zaman, onunla mantıklı bir şekilde konuşur ve olayın üzerinden geçerim"), Cezalandırma (örn., "Çocuğum itaatkar davranmadığı zaman, ona tokat atarım"), İtaat Bekleme (örn., "Çocuğumun anne ve babasına sorgusuz itaat etmesini beklerim") ve Sıcaklık (örn., "Çocuğuma, onun beni ne kadar mutlu ettiğini söylerim") davranışlarının sıklığının 5'li Likert tipi ölçekte değerlendirildiği 30 maddeden oluşmaktadır. Önceki araştırmalar, Çocuk Yetiştirme Anketi Türkçe formunun yüksek geçerlik ve güvenilirlik özelliklerine sahip olduğunu göstermiştir (Yağmurlu ve Altan, 2010; Yağmurlu ve Sanson 2009a).

Bu araştırmada, annenin izin verici ve bilişsel uyarım sağlayıcı davranışlarının sıklıklarının da inceleyebilmek için ankete iki yeni altölçek eklenmiştir. İzin Verici Davranışlar altölçeğinde 10 madde (örn., "Çocuğuma karışmadan kendi kararlarını vermesine izin veririm"), Bilişsel Uyarım altölçeğinde ise 9 madde (örn., "Çocuğuma detaylı cevaplar vermesini gerektirecek sorular sorarım") bulunmaktadır. Mevcut araştırmanın güvenilirlik analizleri, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının Açıklayıcı Akıl Yürütme için .75, Cezalan-

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistikler ($N = 235$)

	Metropol-Yüksek Eğitimli Anne Örnekleme ($n = 88$)			Metropol-Düşük Eğitimli Anne Örnekleme ($n = 74$)			Kırsal Şehir Anne Örnekleme ($n = 73$)		
	Ort.	S	Ranj	Ort.	S	Ranj	Ort.	S	Ranj
Çocuğun yaşı (ay olarak)	47.41	17.63	13-78	43.39	16.33	11-80	44.12	23.51	5-79
Annenin yaşı (yıl olarak) ^b	32.19	4.72	21-47	30.50	5.00	20-45	28.82	4.49	21-44
Annenin eğitimi (1 = düşük, 5 = yüksek) ^{a,b,c}	4.59	0.49	4-5	2.32	0.57	1-3	3.11	1.04	1-5

^a $p < .001$ metropol-yüksek ve metropol-düşük eğitimli anne örneklemeleri arasındaki farkı gösterir; ^b $p < .001$ metropol-yüksek eğitimli anne ile kırsal şehir anne örneklemeleri arasındaki farkı gösterir; ^c $p < .001$ metropol-düşük eğitimli anne ile kırsal şehir anne örneklemeleri arasındaki farkı gösterir.

dırma için .76, İtaat Bekleme için .73, Sıcaklık için .74, İzin Verici Davranışlar için .70 ve Bilişsel Uyarım için .82 olduğunu göstermiştir.

Gelişimsel Beklentiler. Annelerin gelişimsel beklentilerini ölçmek için Durgel ve van de Vijver (2008) tarafından oluşturulan Gelişimsel Beklentiler Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte annelere, çeşitli gelişimsel becerilerle ilgili maddeler verilmekte ve genel olarak çocukların (annenin kendi çocuğunun değil), bu becerileri ilk olarak hangi yaşta yapabilecekleri sorulmaktadır. Kullanılan ölçek “1 yaşından erken-6 ay, 1, 1.5,...,5.5, 6, daha geç-7 yaş” şeklindedir. Gelişimsel Beklentiler Ölçeği, dokuz altölçek ve 127 maddeden oluşmaktadır: Fiziksel Gelişim (19 madde; örn., “Yardımsız 1 dakikadan fazla ayakta durabilmek”), Bilişsel Gelişim (18 madde; örn., “Bazı harfleri okumak”), Öz-denetim (11 madde; örn., “Oyunlarda sırasını beklemek”), Sosyal Gelişim (13 madde; örn., “Oyuncaklarını diğer arkadaşları ile paylaşmak”), Özerklik (18 madde; örn., “Ne giyeceğine karar vermek”), İtaatkarlık (12 madde; örn., “Annesi çağırır çağırılmaz arkadaşlarıyla oynamayı kesmek”), Aileye Yönelim (12 madde; örn., “Büyükanne ve büyükbabayı ziyaret etmekten hoşlanmak”), Geleneksel/Ahlaki Kurallara Uyma (12 madde; örn., “Büyüklerine saygılı davranmak”) ve Kendine Yeterlilik (9 madde; örn., “Arkadaşlarından ileride olmaya çalışmak”).

Aileye yönelim, geleneksel/ahlaki kurallara uyuma ve kendine yeterlilik davranışlarına dair gelişimsel beklentileri ölçen altölçekler, Durgel ve van de Vijver (2008) tarafından geliştirilmiştir. Fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, öz-denetim, sosyal gelişim, özerklik ve itaatkarlık davranışlarının gelişimine dair beklentileri ölçen altölçekler ise daha önceki araştırmalarda (Goodnow ve ark., 1984; Hess ve ark., 1980; Willemsen ve van de Vijver, 1997) kullanılmış ölçek maddelerinden yararlanılarak, yine Durgel ve van de Vijver (2008) tarafından oluşturulmuştur. Altölçek iç tutarlık değerleri mevcut araştırmada, Fiziksel Gelişim için .89, Bilişsel Gelişim için .92, Öz-denetim için .90, Sosyal Gelişim için .93, Özerklik için .93, İtaatkarlık için .91, Aileye Yönelim için .92, Geleneksel/Ahlaki Kurallara Uyma için .91 ve Kendine Yeterlilik için .95 olarak bulunmuştur.

Ev Ortamı. Bu araştırmada, çocukların içinde yetiştiği ev ortamının iki özelliği incelenmiştir: evdeki eğitici-öğretici uyaranlar ile fiziksel çevre. Bu değişkenleri ölçmek amacıyla HOME Inventory - Ev Gözlem Ölçeği'nin (EGÖ; Bradley ve Caldwell, 1984) 11 maddeden oluşan ‘Çocuğa Sağlanan Öğretici Materyaller’ (örn., “Çocuk üç ya da daha fazla yap-boza sahiptir”, “Evdeki gözle görünür kitap sayısı”) ve 7 maddeden oluşan ‘Fiziksel Çevrenin Niteliği’ (örn., “Evin dışında çocuğun güvenle oyun oynayabileceği bir oyun alanı var”, “Evde, evin her bir bireyi için 9 metre karelik bir yaşama alanı var”) alt başlıkları kullanılmıştır. Eğer mad-

dede anlatılan durum veya özellik, araştırmacı tarafından gözlemleniyorsa ya da annenin sorulan soruya cevabı olumlu ise, madde 1 olarak puanlanmakta, anlatılan durum gözlemlenmiyorsa veya annenin soruya cevabı olumsuz ise madde 0 olarak puanlanmaktadır. Her bir alt başlıktan alınan yüksek toplam puan, çocuğa daha fazla öğrenme gereci sağlandığını ya da çocuğun yaşadığı evin fiziksel şartlarının daha sağlıklı olduğunu göstermektedir.

EGÖ, yapılandırılmamış görüşme ve gözlem yöntemlerine dayanarak ev ortamının çeşitli özelliklerine dair niceliksel ve niteliksel bilgi verme amacı taşıyan ve gelişim psikolojisi araştırmalarında yaygınlıkla kullanılan bir ölçüm aracıdır; ancak ölçeğin yapılandırılmış mülakata dayanan formları da yaygınlıkla kullanılmaktadır (Gershoff, Aber, Raver ve Lennon, 2007; NICHD Early Child Care Research Network, 2005). Ölçeğin Baydar ve Bekar (2007) tarafından uyarlanan Türkçe versiyonu, mülakat maddelerini uygulama ve kodlama kolaylığı sağlamak için yapılandırılmış ve kapalı uçlu mülakat olarak şekillendirilmiştir ve yüksek güvenilirlik ile birleştirici geçerliğe sahiptir (Baydar, Küntay, Gökşen, Yağmurlu ve Cemalcılar, 2008). Mevcut araştırmada iç tutarlık puanları ‘Çocuğa Sağlanan Öğretici Materyaller’ için .74, ‘Fiziksel Çevrenin Niteliği’ için .70 olarak bulunmuştur.

İşlem

Örneklem grupları uygun ve kartopu örnekleme yöntemleriyle oluşturulmuştur. Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelere, evlerinde kısa bir görüşme yapılacağı ve ebeveynlikle ilgili anket doldurmaları isteneceği söylenmiştir. İzin formunu dolduran anneler evlerinde ziyaret edilmiş, Ev Gözlem Ölçeği'nin gözleme dayalı olmayan soruları yapılandırılmış görüşme ile sorulmuştur. Çocuk Yetiştirme Anketini ve Ev Gözlem Ölçeğini cevaplandırırken annenin ‘hedef çocuğu’ göz önünde bulundurulması istenmiştir.

Gelişimsel Beklentiler Anketi, değişik becerilerin kaç yaşlarında kazanılması gerektiğine dair düşünceleri ölçtüğünden, cevaplayanın belli bir çocuğu akılda tutmasını gerektirmemektedir. Metropol örnekleminde yer alan on altı anne ile kırsal şehir örnekleminde yer alan on bir anne, Ev Gözlem Ölçeği'nin doğru şekilde uygulanabilmesi için gereken gözlem iznini vermediklerinden, çocuk yetiştirme ortamının niteliğine dair bu veri bu aileler için hesaplanamamıştır. Gözlem ve anketlerin doldurulması, her bir katılımcı için yaklaşık 1.5 saat sürmüştür.

Bulgular

Grup Farklılıkları

Çocuk Yetiştirme Davranışları. MANOVA ve

MANCOVA kullanılarak yapılan analizlerde, metropol örneklemleri ile kırsal şehir örneklemleri arasındaki çocuk yetiştirme davranışlarına dair benzerlik ve farklılıklar incelenmiştir. Sonuçlar, metropolde yaşayan anneler ile kırsal şehirde yaşayan annelerin ebeveyn davranışlarında genel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur ($F_{6,221} = 3.72, p < .01, \eta^2 = .09$). Ebeveynlik davranışları tek tek incelendiğinde, metropolde yaşayan annelerin, kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla daha düşük düzeyde itaat bekleme davranışı ($p < .05, \eta^2 = .04$) ve cezalandırma ($p < .05, \eta^2 = .05$) gösterdiği, ancak sıcaklık, açıklayıcı akıl yürütme, izin verici tutum ve bilişsel uyarım davranışlarının iki örnekleme de benzer sıklıkta kullanıldığı bulunmuştur. Analizler annenin eği-

tim seviyesi kontrol edilerek tekrarlandığında, çocuk yetiştirme davranışlarındaki genel farklılık ($F_{6,218} = 3.04, p < .05, \eta^2 = .08$) ile itaat-bekleme ($F_{1,223} = 5.20, p < .05, \eta^2 = .02$) ve cezalandırma davranışlarındaki ($F_{1,223} = 8.55, p < .05, \eta^2 = .04$) farklılıkların istatistiksel olarak hala anlamlı olduğu görülmüştür.

Metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş anneler ile kırsal-şehir anne örneklemleri arasındaki çocuk yetiştirme davranışlarına dair benzerlik ve farklılıklar da incelenmiştir. Sonuçlar, bu üç grupta yaşayan annenin ebeveyn davranışlarında genel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir ($F_{12,440} = 4.95, p < .001, \eta^2 = .12$). Tukey yöntemi kullanılarak ebeveynlik davranışları tek tek incelendiğinde, metropolde yaşayan

Tablo 3. Metropol-Düşük ve -Yüksek Eğitilmiş Anne Örneklemleri ile Kırsal Şehir Anne Örnekleminde Ebeveynlik ve Ev Özellikleri için Betimsel Değerler

	Metropol-Yüksek Eğitilmiş Anne Örneklemleri (n = 88)				Metropol-Düşük Eğitilmiş Anne Örneklemleri (n = 74)				Kırsal Şehir Anne Örneklemleri (n = 73)			
	Ort.	S	Min.	Mak.	Ort.	S	Min.	Mak.	Ort.	S	Min.	Mak.
Ebeveynlik Davranışları (1 = düşük - 5 = yüksek)												
İtaatkarlık bekleyen ^{a,b}	2.74	0.82	1.00	4.20	3.44	0.68	1.60	4.60	3.38	0.81	1.40	5.00
Cezalandırıcı ^b	1.79	0.45	1.11	3.33	1.95	0.55	1.11	3.44	2.14	0.62	1.22	4.11
Sıcaklık	4.46	0.35	3.13	5.00	4.46	0.47	3.22	5.00	4.59	0.43	2.89	5.00
Açıklayıcı akıl yürütme	4.63	0.47	2.83	5.00	4.30	0.58	2.67	5.00	4.41	0.55	3.00	5.00
İzin verici ^a	3.56	0.57	2.00	5.00	3.27	0.69	1.40	4.60	3.37	0.80	1.67	5.00
Bilişsel uyarım	4.10	0.57	1.67	5.00	3.68	0.76	1.44	5.00	4.11	0.61	2.14	5.00
Gelişimsel Beklentiler (0.5 - 7 yaş)												
Öz-denetim ^a	5.15	1.07	1.60	7.00	5.74	0.90	3.18	7.00	5.38	1.09	2.75	6.91
Aileye yönelim ^{a,c}	4.97	1.05	1.50	6.92	5.52	1.09	2.50	7.00	5.13	1.02	2.90	7.00
İtaatkarlık ^a	4.96	1.04	1.10	7.00	5.45	1.02	2.50	7.00	5.33	1.04	3.10	7.00
Kendi kendine yeterlilik ^{a,b}	4.79	1.12	2.00	7.00	5.57	1.20	2.09	7.00	5.26	1.15	2.25	7.00
Özerklik ^a	4.65	0.87	1.90	6.83	5.24	0.94	2.88	6.94	4.87	0.94	2.50	7.00
Geleneksel/ahlaki kurallar ^{a,c}	4.34	0.99	2.00	6.83	4.91	0.99	2.50	6.75	4.36	1.08	2.25	7.00
Sosyal ^{a,b}	4.19	0.96	1.88	6.92	4.77	1.10	2.46	7.00	4.61	1.00	2.13	6.54
Bilişsel ^{a,b}	3.68	0.72	1.63	5.39	4.26	0.72	2.86	5.82	4.22	0.89	2.46	6.80
Fiziksel ^{a,b}	2.30	0.46	1.03	3.26	2.55	0.64	1.08	4.53	2.56	0.61	1.45	4.16
Ev Ortamı												
Öğrenme gereçleri (0-11) ^{a,b}	8.40	1.99	3.00	11.00	5.84	1.91	2.00	10.00	6.34	2.60	0.00	11.00
Fiziksel çevre (0-7) ^{a,c}	6.11	1.12	1.00	7.00	5.00	1.58	1.00	7.00	6.41	1.34	2.00	7.00

^ametropol-yüksek ve metropol-düşük eğitilmiş anne örneklemleri arasındaki farkı gösterir; ^bmetropol-yüksek eğitilmiş anne ile kırsal şehir anne örneklemleri arasındaki farkı gösterir; ^cmetropol-düşük eğitilmiş anne ile kırsal şehir anne örneklemleri arasındaki farkı gösterir.

yüksek eğitilmiş annelerin, hem metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelere ($p < .001$), hem de kırsal şehirde yaşayan annelere ($p < .001$) kıyasla daha düşük düzeyde itaat bekleme davranışı gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca, kırsal şehir grubundaki annelerin metropoldeki yüksek eğitilmiş annelere kıyasla daha yüksek düzeyde cezalandırma ($p < .05$) gösterdikleri, metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelere kıyasla metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin daha yüksek düzeyde bilişsel uyarıma ($p < .05$) ve izin verici tutum ($p < .05$) kullandıkları bulunmuştur. Sonuçlar, sıcaklık ve açıklayıcı akıl yürütme davranışlarının üç örneklem grubunda da aynı sıklıkla kullanıldığını, kırsal şehir grubundaki anneler ile metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelerin incelenen tüm çocuk yetiştirme davranışlarını benzer düzeyde gösterdiklerini ortaya koymuştur (bkz. Tablo 3).

Çoklu analizlerde artabilen Tip 1 hatayı azaltmak için Bonferroni düzeltilmesi yapılarak üçlü karşılaştırmalar tekrar incelenmiştir. Buna göre, anlamlılık düzeyi değişiklik gösteren tek ebeveyn davranışı bilişsel uyarım olmuştur; metropolde yaşayan düşük eğitilmiş anneler ile yüksek eğitilmiş annelerin bilişsel uyarım davranışları arasındaki fark marjinal düzeyde kalmıştır ($p = .062$).

Gelişimsel Beklentiler. Sonuçlar, metropolde yaşayan anneler ile kırsal şehirde yaşayan annelerin gelişimsel beklentilerinde genel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur ($F_{9,218} = 4.42, p < .001, \eta^2 = .15$). Metropolde yaşayan anneler, kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla, çocuğun bilişsel gelişimine dair beklentilerinde daha erken bir yaş aralığı belirtmişlerdir ($F_{1,226} = 5.47, p < .05, \eta^2 = .02$), ancak annenin eğitim seviyesi kontrol edildiğinde metropol ve kırsal şehir örneklemelerinde bilişsel gelişimin yaşına dair beklenti farklılığı anlamını yitirmiştir. Anne eğitimindeki farklılıklar istatistiksel olarak kontrol edildiğinde daha önce anlamlı olmayan bir fark anlamlı düzeye ulaşmış, kırsal şehir grubundaki annelerin, metropolde yaşayan annelere kıyasla, geleneksel/ahlaki kuralların daha erken bir yaş aralığında gelişmesini beklendikleri görülmüştür ($F_{1,223} = 7.01, p < .05, \eta^2 = .10$).

Metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş anneler ile kırsal şehirde yaşayan anne örneklemi karşılaştırıldığında, üç grubun gelişimsel beklentilerinde genel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($F_{18,434} = 3.84, p < .001, \eta^2 = .14$) (bkz. Tablo 3). Sonuçlar, metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin, metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelere ve kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla sosyal gelişim ($p < .05$), bilişsel gelişim ($p < .001$) ve fiziksel gelişim ($p < .05$) alanlarında daha erken yaş aralığı belirttiğini, yine metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin kendine yeterlilik alanında hem metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelere ($p < .001$), hem de kırsal şehirde yaşayan annelere ($p < .05$)

kıyasla daha erken yaş aralığı rapor ettiklerini göstermiştir. Ayrıca metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş anneler, metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelere kıyasla öz-denetim ($p < .05$), itaatkarlık ($p < .05$) ve özerklik ($p < .001$) alanlarında daha erken bir yaş aralığı rapor ederken; metropolde yaşayan düşük eğitilmiş anneler, buradaki yüksek eğitilmiş annelere ve kırsalda yaşayan annelere kıyasla aileye yönelim ($p < .05$) ve geleneksel/ahlaki kurallar ($p < .05$) alanlarında daha geç bir yaş aralığı rapor etmiştir.

Tip 1 hatayı azaltmak için Bonferroni düzeltilmesi ile üçlü karşılaştırmalar tekrar edildiğinde, çok benzer sonuçlar elde edilmiş, rapor edilmesi ve yorumlanmasında farklılık gerektiren yeni bir bulgu ortaya çıkmamıştır.

Ev Ortamının Niteliği. Sonuçlar, metropolde yaşayan annelerin, kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla çocuklarına daha fazla öğrenme gereçleri sağladıklarını ($F_{1,206} = 5.62, p < .05, \eta^2 = .03$), öte yandan, kırsal şehirde yaşayan annelerin evlerinin fiziksel şartlarının daha sağlıklı olduğunu ($F_{1,205} = 14.85, p < .001, \eta^2 = .07$) göstermiştir. Analizler annenin eğitim seviyesi kontrol edilerek tekrarlandığında, fiziksel çevre özelliği bakımından farkın hala anlamlı olduğu ($F_{1,203} = 26.43, p < .001, \eta^2 = .12$), ancak iki örnekleme de ev ortamında çocuğa benzer çoklukta öğrenme gereci sağlandığı bulunmuştur.

Metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş anneler ile kırsal şehirde yaşayan anne örneklemi karşılaştırıldığında, metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin, metropolde yaşayan düşük eğitilmiş ve kırsal şehirde yaşayan annelere kıyasla, ev ortamında çocuklarına daha fazla öğrenme gereci sağladıkları ($F_{2,205} = 28.90, p < .001, \eta^2 = .22$); kırsal şehirdeki evlerin fiziksel ortamının, metropolde yaşayan yüksek ve düşük eğitilmiş annelere kıyasla daha sağlıklı ($F_{2,204} = 20.26, p < .001, \eta^2 = .17$) olduğu bulunmuştur. Fiziksel çevre puanının en düşük olduğu örneklem, metropol-düşük eğitim grubudur (bkz. Tablo 3).

Çalışmamızda bir araştırma sorusu olmamakla birlikte, metropol ve kırsal şehir örneklemelerinde ve farklı eğitim grupları arasında çocuğun cinsiyetine göre ebeveyn biliş ve davranışları ile çocuğa sağlanan öğrenme gereçlerinin farklılık gösterip göstermediği bir soru olarak ortaya çıkabileceğinden, toplam örneklem ve üç örneklem grubu (metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş anneler ve kırsal şehirde yaşayan anneler) için ayrı ayrı analizler yapılmıştır. Sonuçlar, çocuğun cinsiyetinin hiçbir örnekleme annelerin ebeveynlik biliş ve davranışları ve sağladıkları öğrenme gereçleri ile anlamlı düzeyde ilişkili olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuca, makalenin temel bir sorusu olmayışından dolayı, tartışmada yer verilmemektedir.

Tartışma

Heterojen sosyal yapılar ile çok çeşitli ve büyük nüfusları barındıran metropoller, Türkiye'deki yoğun iç göç ve hızlı toplumsal değişim sebebiyle farklı tutum ve yaşam tarzları benimseyen grupları ve aileleri barındırmaktadır (Güneş-Ayata, 1996b). Bu durum, sosyal bilim çalışmalarında, metropol nüfusların kendi içlerinde sosyo-demografik özelliklerine göre ayrıştırılarak incelenmesini gerektirmektedir. Mevcut araştırmanın odağı olan ebevenlik çalışmaları için annenin eğitim düzeyi en önemli sosyo-demografik değişken olarak görülmektedir. Küreselleşme ve dünyada benzer yönde olduğu düşünülebilecek toplumsal değişimin kentler arasındaki benzerlikleri artırması beklense de (Kağıtçıbaşı, 2007), az sayıdaki araştırma (Kumru ve ark., 2008), Türkiye'deki büyük ve küçük kentlerin çocuk yetiştirme tutumları bakımından farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Tüm bunlar, metropol içinde ve metropol ile diğer kentler arasında ebevenlik bilşi ve davranışlarının incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu amaçla yaptığımız çalışmanın bulguları, beklentilerimizi doğrulayan ve doğrulamayan bir dizi sonuç ortaya koymuştur.

İlk olarak sonuçlar, kırsal şehir örneklemindeki annelerin metropolde yaşayan annelere kıyasla daha fazla sorgusuz itaat bekleme ve cezalandırma davranışı kullandıklarını göstermiştir. Metropoldeki yüksek ve düşük eğitimli anneler ile kırsal şehirdeki anneler karşılaştırıldığında ise her üç örneklemin birbirlerinden anlamlı şekilde ayrıştığı bulunmuştur. Sorgusuz itaat bekleme davranışı en çok metropoldeki düşük eğitimli anneler tarafından, en az metropoldeki yüksek eğitimli anneler tarafından gösterilmiştir. Cezalandırma ise yine en az metropoldeki yüksek eğitimli anneler, en fazla kırsal şehirde yaşayan anneler tarafından kullanılmıştır. Bu bulgular önceki araştırmaları (Aygün ve İmamoğlu, 2001; Kağıtçıbaşı, 2010; Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005) destekler niteliktedir. Geleneksel aile yapısının daha hakim olduğu kırsal yerleşim yerlerinde (Anadolu şehirlerinde olduğu gibi) ya da ekonomik yönden daha az gelişmiş yerlerde (düşük sosyoekonomik düzey metropol nüfusları gibi), güç gösterimine dayalı ataerkil çocuk yetiştirme yöntemleri daha yaygınlıkla gösterilir. Geleneksel yapıda çocuğa atfedilen ekonomik değer de çocuktan sorgusuz itaat beklenmesiyle ilişkilidir (Kağıtçıbaşı, 1982) ve bu davranış ailenin sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe azalmaktadır (Yağmurlu ve Sanson, 2009b).

Beklentilerimizle uyumlu olan bir diğer bulgu, sıcaklık davranışının araştırmadaki tüm anne örneklemelerinde yüksek düzeyde olduğudur. Türkiye'de annenin çocuğuna karşı çok sevecen ve sıcak davrandığı ve bunun eğitim ve geleneksellik-modernlik gibi sosyal

bağlam özelliklerine bağlı olarak farklılık göstermediği önceki araştırmalarda da ortaya konmuştur (Kağıtçıbaşı, 1970; Yağmurlu ve Sanson, 2009b). Sıcaklık ve duygusal bağlılık, aile yapısı ve ebeveynin eğitim veya gelir düzeyinden bağımsız olarak Türk ailesinde gözlemlenen bir anne özelliğidir (Kağıtçıbaşı, 2010).

Araştırmamızın sonuçları, açıklayıcı akıl yürütme ve bilişsel uyarma davranışı ile ilgili hipotezlerimizi desteklememiştir. İkili ve üçlü karşılaştırmalar, farklı örneklem gruplarındaki annelerin açıklama ve muhakeme yöntemlerini yüksek düzeyde kullandıklarını, çocuğun zihinsel gelişimini destekleyici davranışları sık gösterdiklerini ortaya koymuştur. Anadolu şehirlerinde ve İstanbul'da yaşayan annelerin bu çocuk yetiştirme davranışlarını sık kullanmaları, kentlerdeki ailelerin genel olarak gelişimi destekleyici davranışları (örn., ikili etkileşim kurma, göz teması kurma, kitap okuma, birlikte sinema, tiyatro vb. etkinliklere gitme vb.) daha yaygın kullanılmasıyla açıklanabilir (Abels ve ark., 2005; Keller, Hentschel, ve ark., 2004; Miller, 2006). Ancak açıklayıcı akıl yürütme ve bilişsel uyarma davranışlarının annenin eğitimine göre farklılık göstermemesi, bilişsel ve dilsel gelişimi destekleyen davranışların daha çok eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynler tarafından kullanıldığını gösteren önceki araştırma sonuçları ve önermelerle paralel değildir (örn., Andrade ve ark., 2005; Küntay ve Ahtam, 2004; Kağıtçıbaşı, 1989). Bulgularımızla uyumlu sonuçlar bulan bir çalışma, Yağmurlu ve Sanson'ın (2009b) açıklamaya dayalı muhakemenin hem Avustralyalı hem Türk göçmen annelere benzer ve yüksek düzeyde kullanıldığını ve sosyoekonomik düzeye göre değişmediğini gösteren araştırmadır. Kendini bildirim yönteminden kaynaklanabilen sosyal beğenilme unsurunun yanında bir olasılık, Kağıtçıbaşı'nın (2007) önerdiği gibi, küreselleşmenin yaşam tarzlarında ve çocuk yetiştirme tutumlarında benzer yönde değişimlere sebep olduğudur. Ancak, eğitim düzeyiyle çok yakından bağlantılı olması beklenen açıklayıcı ve bilişsel olarak uyarıcı ebevenlik davranışlarının, sosyo-ekonomik düzeyden bağımsız olarak Türk annesi tarafından benimsendiği ve sık kullanıldığı önermesi destekleyici yeni bulgulara muhtaçtır.

Kırsal şehirde ve metropolde yaşayan anneler arasında izin verici davranışlar bakımından fark çıkmamıştır; bu bulgu yine bazı özelliklerin kent hayatında gerekli olduğu şeklinde algılanmasıyla açıklanabilir. İzin verici tutum, çocuğun meraklı olması, seçimlerini kendisinin yapabilmesi ve kendine güven duyan bir birey olarak yetişmesi ile bağlantılıdır ve bu tutumu daha çok sergileyen anneler, çocuklarını araştırma, kendine yönelme, potansiyelini değerlendirme ve kendi tercihlerini yapma gibi davranışlara daha fazla teşvik eder ve özgürlük tanırlar. Bu tutum kentler arasında benzer düzeyde görülse de, eğitime göre farklılık göstermiş,

metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş anneler, düşük eğitilmiş annelere kıyasla, izin verici davranışları daha fazla sergilediklerini belirtmişlerdir. Büyük şehirlerde yaşayan annelerle yapılan geçmiş araştırmalar (Özdemirli-Demir ve Sayıl, 2009; Yağmurlu ve ark., 2009), yüksek eğitilmiş ve gelir düzeyi daha fazla olan annelerin bireyci özellikleri vurguladıklarını ve çocuğun benliğinin güçlü olmasına değer verdiklerini ortaya koymuştur. Örneğin, Yağmurlu ve arkadaşları (2009) derinlemesine mülakat yöntemi kullandıkları çalışmada, yüksek eğitilmiş annelerin, çocuklarından kendi ideallerinin ve neyin doğru olduğunu düşünüyorlarsa onun peşinden koşmalarını istediklerini, çocuklarının kendine güvenli ve özerk olmalarını önemstediklerini bulmuşlardır. Öte yandan, düşük eğitim düzeyinden gelen annelerin anlatımlarında, çocukları için güvenli bir geleceğin önemi vurgulanmıştır. Bu bulgu, Kohn'un (1959) klasikleşmiş çalışmasında gösterdiği gibi ekonomik yapının ebeveyn tutumlarını şekillendirmesi olarak da görülebilir.

Çalışmamızda, annelerin gelişimsel beklentileri de incelenmiştir. Önceki bulgularla paralel olarak (Hess ve ark., 1980; Willemsen ve van de Vijver, 1997; Williams, Soetjningsih, ve ark., 2000) en erken gelişimin fiziksel ve bilişsel becerilerde olması beklenmiş, bunu sosyal beceriler ve geleneksel/ahlaki kuralları bilmeye dair beklentiler izlemiştir. Benliğe ve aileye yönelik tutumlara dair gelişimin ise nispeten daha geç yaşlarda olması beklenmiştir. Kentsel yapı ve eğitime bağlı analizler, her gelişimsel alan için anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur. İkili karşılaştırma sonuçları, önerildiği gibi Anadolu örneklemiindeki annelerin geleneksel ve ahlaki kurallara uyma davranışlarının daha erken gelişmesini beklediklerini göstermiştir. Bu sonuç, geleneksel Türk aile yapısının hakim olduğu bağlamlardaki değerleri ortaya koyan önceki bulgu ve önermelerle uyumludur (Kağıtçıbaşı ve Sunar, 1992; Sunar, 2002). Üçlü karşılaştırmalar ise, öngörmediğimiz şekilde, tüm alanlarda metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin daha erken bir yaş aralığında gelişme beklediklerini, metropolde yaşayan düşük eğitilmiş annelerin ise en geç gelişim beklentisinde olduklarını göstermiştir. Özerklik ve kendine yeterlilik alanları için bu bulgular beklenen yöndedir ve bu özelliklere atfedilen önemin ebeveyn eğitime bağlı olarak arttığına işaret etmektedir. Bilişsel, sosyal, fiziksel ve öz-denetim alanlarında eğitime bağlı olarak fark görülmesi de beklenebilecek bulgulardandır. Aile ilişkilerine önem verme ve bununla ilgili davranışların erken gelişmesine dair yüksek eğitilmiş annelerdeki beklentinin, Kağıtçıbaşı'nın (2010) 'duygusal bağlılık modeli' ile uyumlu olduğu düşünülebilir. Beklenmeyen sonuç ise, itaatkarlık ve geleneksel/ahlaki kuralları benimsemede de metropolde yaşayan yüksek eğitim grubundan annelerin daha erken bir yaş aralığı belirtmiş olmalarıdır. Bu sonuç, daha çok kırdaki

ve düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde var olduğu düşünülen "geleneksellik" ile itaat ve büyüklere hürmet etmeye önem verme arasındaki ilişkiyi (Kağıtçıbaşı ve Sunar, 1992; Durgel, Leyendecker, Yağmurlu ve Harwood, 2009) desteklememektedir. Öte yandan, bu sonucun verinin yapısıyla ilişkili olduğu da önerilebilir. Yağmurlu ve arkadaşları (2009) çalışmalarında, düzey karşılaştırmalarına dair analiz yapıldığında yüksek ve düşük eğitilmiş annelerin çocukları için belirledikleri sosyalleştirme hedefleri arasında fark bulunmuş, aynı veri sıralama yöntemi kullanılarak incelendiğinde, topluma uyum (örn., ahlaki değerler) ve uygun davranmanın (örn., saygılı olmanın) her iki eğitim grubunda da en çok önem verilen üç özelliğinden ikisi olduğu ortaya çıkmıştır. Mevcut çalışmadaki verimiz öneme göre sıralama yapmaya imkan tanıyan bir yapıda olmadığından, düzey karşılaştırmalarını esas almamız gerekmiştir. Yine de mutlak değerlerin yakınlığı ve sonuçların etki büyüklüğü, aradaki farkların çok olmadığına, farklılıkların göreceli farklılıklar olduğuna işaret etmektedir.

Beklenen ve beklenmeyen yönde çıkan bu farklılıkların yanı sıra, metropolde yaşayan yüksek eğitilmiş annelerin tüm özelliklerin erken edinilmesini beklmeleri de tartışılması gereken bir başka sonuçtur. Sadece gelişimsel beceriler, özerklik ve aile ilişkilerine önem verme değil, toplumda uyumlu olma, itaat etme ve geleneksel kurallara uygun davranma da bu annelere göre erken edinilmesi gereken özelliklerdir. Söz konusu bulguyu destekleyen bir kuramsal çerçeve veya araştırma bulgusuna dair bilgimiz olmamakla birlikte, bunun şans faktörüne bağlı olarak ortaya çıkan bir sonuç olduğu düşüncesinde de değiliz. Akla gelen bir açıklama, büyük şehir hayatının yarışmacı ve hızlı temposunda çocuklardan her alanda beklentinin yüksek olabileceğidir. Söz dinlemek, bir şey istendiğinde yapmak, örneğin, çağrılınca hemen gelmek, terbiyeli olmak ve geleni karşılarken, gideni uğurlarken uygun hareketleri gösterebilmek bu çalışmada incelenen itaatkar ve geleneksel davranışlardan bazılarıdır. Yüksek eğitim düzeyine sahip anneler, bu davranışların nispeten erken gelişimini yaşadıkları çevrede çocuklarının uyumlu bireyler olması için gerekli görüyor olabilirler. Söz konusu çevrenin önemli bir parçasını, yuva ve anaokulu gibi yapılandırılmış ortamlar ile çocuk-öğretmen ilişkisinin oluşturması muhtemeldir. Örgün eğitimde geçirdiği süre ortalama ikibuçuk yıl olan düşük eğitim örneklemimizdeki anneler için bu gibi yapılandırılmış ortamlar henüz gündemde olmayabilir ve dolayısıyla çocukların bu davranışları göreceli olarak daha geç, örneğin ilkokula başlayacakları zaman, kazanmaları yeterli görülebilir. Burada vurgulamamız gereken bir diğer nokta, mevcut çalışmada incelediğimiz ebeveyn bilişinin annenin gelişimsel beklentileri olduğudur. Bu beklentiler, annelerin genel olarak çocuk-

ların doğasına dair anlayışlarını, onlardan neler bekleyebileceklerine dair düşüncelerini anlatır. Makalenin giriş kısmında açıkladığımız gibi, bir beceri veya davranışın erken veya geç görülmesine dair beklenti, annenin yaşadığı toplumu göz önünde bulundurarak o özelliklere atfettiği değeri anlatır; ama bu gelişimsel beklentiler, bir başka ebeveyn bilişi olan sosyalleştirme hedefleri gibi annenin kendi çocuğunda, hatta sadece belirli bir çocuğunda, ileride hangi özellikleri görmek istediği konusunda bilgi vermez. Dolayısıyla araştırmamızda ortaya çıkan bulgular değerlendirilirken, varılması gereken sonuç metropolde yaşayan yüksek eğitimli annelerin çocuklarda her özelliğin daha erken gelişmesini bekledikleridir; kendi çocuklarının, örneğin, itaatkar insanlar olmalarını istiyor oldukları değil. Bu bulgu aynı zamanda, büyük kentteki yüksek eğitimli annelerin çocuğun öğrenebilirliğine dair düşünceleri konusunda da bilgi veriyor olabilir. Çocuğun anne karındayken dahi çevreden etkilendiği ve etrafında olanlara tepki verdiği bilgisi bu annelerde daha yüksektir (Willemsen ve van de Vijver, 1997). Söz konusu erken beklentilerin temelinde, çocuğun ilk dönemden başlayarak gelişim göstermeye potansiyeli olan bir birey olduğuna dair algısı da yatıyor olabilir.

Bu sava bağlı olarak ele almamız gereken bir konu ebeveyn biliş ve davranışları arasındaki ilişkidir. Literatürde daha sık yer bulan ebeveynlerin sosyalleştirme hedefleri ve davranışları arasındaki ilişkiye kıyasla, gelişimsel beklentiler ve çocuk yetiştirme davranışları arasındaki bağlantı pek az incelenmiştir. Hangi gelişimsel beklentilerin hangi çocuk yetiştirme davranışlarıyla ilişkili olduğu, bunların ebeveyn eğitimine veya yerleşim yerine göre değişip değişmediği bu makalede ele almadığımız geniş ve ayrı bir konudur. Ancak araştırmamızdaki yüksek eğitimli annelerin tüm bu erken gelişimsel beklentilerine rağmen, çocuk yetiştirirken ceza ve sorgusuz itaat bekleme davranışlarını en az gösteriyor olduklarını tekrar belirtmemiz gerekiyor. Tüm bulgular bir arada ele alındığında, metropolde yaşayan ve yüksek eğitimli olan annelerin her alanda çocuklarında erken gelişim görmek istediklerini ama bunun için otoriter bir tutum sergilemediklerini söyleyebiliriz. Bu da önceki paragrafta belirttiğimiz gibi gelişimsel beklentilerin sosyalleştirme hedefi gibi düşünülmemesi gerektiği bilgisini desteklemektedir.

Araştırmamızda, yaşanan sosyal çevre ve çocuğun büyüdüğü ortamının özellikleri arasında ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalar (Andrade ve ark., 2005; Gershoff ve ark., 2007; Yeung ve ark., 2002) esas alınarak, ev ortamına dair incelemeler de yapılmıştır. Annenin eğitim seviyesi kontrol edildiğinde, Anadolu ve İstanbul örneklerinde çocuğa evde benzer çoklukta öğrenme gereci sağlandığı bulunmuştur. İstanbul ve

Anadolu örneklerindeki annelerin çocuğun bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerine dair benzer bir beklenti içinde olmaları, sağladıkları öğrenme gereçlerinde fark olmamasını açıklamaktadır. Karşılaştırmalar üç grup arasında yapıldığında ise en fazla öğrenme gerecinin İstanbul'daki yüksek eğitimli annelerin evinde, en azınınsa İstanbul'daki düşük eğitimli annelerin evinde olduğu görülmüştür. Bu bulgu önceki çalışmalarla uyumludur (Andrade ve ark., 2005; Davis-Kean, 2005; Mistry ve ark., 2008). Kağıtçıbaşı (1989) düşük eğitimli ailelerin okula gidene kadar çocuğun eğitilemeyeceğini düşündüklerini ve buna bağlı olarak çocuğun gelişimini destekleyici faaliyetlerde bulunmadıklarını dile getirmiştir.

Araştırmamızda evin fiziksel çevresinin özellikleri de incelenmiştir. Annelerin eğitim seviyesi kontrol edildiğinde, kırsal şehirde evin fiziksel çevresinin metropole kıyasla daha sağlıklı olduğu bulunmuştur. İkili karşılaştırmaların yanı sıra üçlü karşılaştırmaların yapılması, fiziksel alan incelemesinde de aydınlatıcı olmuştur. Sonuçlara göre en olumsuz fiziksel şartlar İstanbul'un düşük eğitim örneklerinde; bu durumda yüksek eğitimli İstanbul örneği ve Anadolu örneği arasındaki fark ise anlamlı değildir. Bu bulgu, yine aynı şehir içinde farklı eğitim gruplarından ailelerin çocuk yetiştirme ortamlarındaki belirgin farklılıkları ortaya koymasından çarpıcıdır. Örgün eğitimden gerektiği gibi yararlanamamış ebeveynler geçim sıkıntısı yaşamakta, yeterli altyapısı ve yolları olmayan "kenar" veya "arka" mahalleler ile gecekonduarda, hasarlı veya sağlam olmayan evlerde yaşamaktadırlar. Bu çevrelerdeki fiziksel ve sosyal yapılar ile yaşam tarzlarına dair bilgi sosyoloji literatüründe detaylı olarak anlatılmaktadır (örn., Ayata, 2008; Bartu Candan ve Kolluoğlu, 2008; Erder, 1996; Kongar, 1976).

Çalışmamız, Türkiye'de hem metropoldeki farklı eğitim gruplarını, hem de Anadolu şehirlerinde yaşayan annelerin gelişimsel beklentileri, ebeveynlik davranışları ve ev ortamlarını birarada inceleyerek mevcut bilimize katkı yapmaktadır. Anadolu kentlerindeki anneler, eğitim düzeyinden bağımsız olarak, geleneksel Türk ailesinde yaygın olduğu bilinegelen cezalandırma ve sorgusuz itaat bekleme davranışlarını İstanbul'daki annelere göre daha fazla kullanmaktadır. Diğer bulgularımız ise kentsel farklılıktan çok eğitime bağlı farklılıkların ön planda olduğunu ortaya koymaktadır. İstanbul ve Anadolu kentleri, benzer eğitim düzeyinden nüfusları temsil ettiklerinde, çocuğa sağladıkları uyarıcı ve öğretici oyuncak ve kitap sayısında, annelerin gelişimsel beklentilerinde ve çoğu ebeveynlik davranışlarında benzerlik göstermektedir. Ancak İstanbul örneğinin yüksek eğitimli kesimi, Anadolu'daki ve İstanbul'un diğer sosyo-ekonomik düzeylerindeki çocuk yetiştirme ortamını temsil etmekten uzaktır.

Araştırma verilerinin sadece annelerden toplanmış olması, babaların örneklem grubuna dahil edilmemiş olması araştırmanın bir sınırlılığı olarak görülebilir. Babalarla yapılan çalışmalar (Black, Dubowitz, ve Starr, 1999; Fox ve Solis-Camara, 1997; Goodman, Crouter, Lanza, ve Cox, 2008; Hortaçsu, 1995; Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid, ve Bremberg, 2008; Tamis-LeMonda ve ark., 2004; Volkan ve Çevik, 1989) annelerin yanı sıra babaların eğitiminin, düşünce ve davranışlarının çocuk gelişiminde etkili olduğunu göstermektedir. Türk ailesinde anne daha çok çocukla ilgilenen ve denetleyen iken, baba daha mesafeli bir otorite simgesidir (Sunar, 2002). Bu sebeple, babalardan da veri toplanması ebeveyn olarak farklı roller üstlenen anne ve babayı birarada değerlendirmemize yardımcı olacaktır.

Çalışmamızın diğer bir sınırlılığı, anne çocuk yetiştirme davranışlarının ölçümünde sadece kendini bildirim yönteminin kullanılmış olmasıdır. Sosyal beğenilme sorununun önüne geçemese de, ebeveyn davranışlarının gözlem yöntemiyle incelenmesi, davranış kişinin kendisi tarafından algılanış biçimini değil, gerçekte nasıl ve ne kadar gösterildiğini ölçmemizi sağlar ve daha nesnel bir değerlendirme yapılmasına olanak verir. Çalışmamızın farklı şehirlerde yapılmış olması, laboratuvar ortamında annenin çocuğuna yönelik davranışlarını gözlemlememiz için engel teşkil etmiştir. Daha büyük yaş gruplarıyla yapılan ebeveynlik araştırmalarında, çocuğun anne-babanın davranışlarını nasıl algıladığı da incelenmektedir (Erkman ve Rohner, 2006; Rohner ve Pettengill, 1985; Sümer, 2009). Ancak araştırmamızda okul öncesi dönem çocuklarına yönelik ebeveynlik çalışıldığından, çocuk değerlendirmesi de güvenilir bir yöntem olarak görülmemiştir.

Bu sınırlılıkların yanı sıra, Anadolu kentlerini temsilen üç şehrin esas alınması bulgularımızın Türkiye'nin diğer bölgelerindeki ailelere genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Tüm bölgeleri kapsayan bir çalışmanın yapılması, özellikle iç göç yaşamış ailelerdeki çocuk yetiştirme ortamlarının ve davranışlarının araştırılması önemlidir. Çalışmamız göçe dair bir soru ve inceleme içermemekle birlikte, farklı bölgelerdeki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyması ve ülkenin en büyük metropolü olan İstanbul'daki en düşük eğitim kesimlerinden veri sunması sebebiyle bu yönde bir adım olarak değerlendirilebilir. Aksel, Gün, Yılmaz-Irmak ve Çengelci'nin (2007) araştırması, Doğu köylerinde yaşayan ve buralardan İzmir'e ve daha yakın olan Kızıltepe'ye göç etmek zorunda kalan ailelerdeki ergenlerin sosyal destek, hayat tatmini, özgüven ve eğitime devam etme durumlarında belirgin farklar olduğunu, göçün her konuda genç için olumsuz sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır. Yüksekker'in (2007) ve Aker'in (2007) TESEV çalışmaları da Diyarbakır ve

Hakkari'deki ailelerin zorlu göç sürecinden nasıl etkilendiklerini anlatmakta ve pek çok olumsuz toplumsal ve psikolojik soruna dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada, metropolde yaşayan yüksek ve düşük eğitimli anne nüfusları için ayrı örneklem oluşturulması, Anadolu örneğinde ise bu ayrıma gidilmemiş ve kendi içinde eğitime bağlı farklılıkların incelenmemiş olması, bu örneğin homojen bir yapıya sahip olduğu ve kendi içinde farklılık göstermesinin beklenmediği anlamına kesinlikle gelmemektedir. Eğitim düzeyine göre ebeveynlerin biliş ve davranışlarında farklılık görülmesi belli özellikteki şehir veya ülkelere özgü bir durum değildir. Ancak ülkemizdeki metropollerde yapılan ebeveynlik araştırmalarının Anadolu'daki aileye genellenebilirliği sorusu, kırsal şehirdeki yüksek veya düşük eğitimli kesimlerin ayrı ayrı incelenmesini değil, farklı eğitim düzeylerini yansıtan tek bir örnekleme ele alınmasını gerektirmektedir. Araştırmamızda Anadolu örnekleme, kırsal şehirlerdeki farklı eğitim düzeylerini temsil edecek ve dolayısıyla bu unsurdaki ayrışık yapıyı içerecek şekilde oluşturulmuştur. Anadolu'daki annelerin ebeveynlik tutumlarında, eğitime veya geçim kaynağına göre nasıl bir farklılaşma gösterdikleri, ayrıca incelenmesi gereken dikkate değer bir konudur.

Anne-babaların çocukların doğasına ve gelişimlerine dair düşünceleri ve çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri davranışlar, kendi fiziksel ve psikolojik iyilik durumlarıyla, çalışma ve yaşama koşullarıyla, gördükleri sosyal destekle ve daha pek çok bağlamsal özellikle ilgilidir ve çocukların gelişimi üzerinde önemli etkiye sahiptir (Abidin, 1992; Belsky, 1984; Bronfenbrenner, 1986; McLoyd, 1990, 1998; Sayıl, Güre ve Uçanok, 2007). Çalışmamızın bulguları, ülkemizde çocuğun yetiştiği ev bağlamını anlamaya yönelik çalışmaların İstanbul'un veya diğer metropollerimizin yüksek eğitimli kesimleriyle sınırlı tutulmasının yetersizliğine dikkat çekmekte ve çocukların gelişimlerinde büyük öneme sahip annelerin çocuk yetiştirme tutumları hakkında daha kapsamlı ve yeterli bilgi sahibi olabilmemiz için farklı bölgelerdeki nüfusların da çalışılmasını önermektedir. Göregenli (2007) sosyal psikoloji araştırmalarını değerlendirdiği yazısında, ülkemizdeki iç göç, kentleşme ve yoksulluk gibi deneyim ve olguların incelenmesinin gerekliliğine ve bulguları yerel koşullara bağlayarak anlamak ve süreçleri açıklamak için disiplinler arası çalışılmasının önemine işaret etmektedir. Tüm bunlar, insan gelişimine etki eden unsurları anlama gibi çok yönlü ve karmaşık bir işle uğraşan gelişim psikolojisi alanı için de doğru ve önemlidir. Ortak konusu toplum olan komşu disiplinlerin ürettiklerinden yararlanmak, gelişim süreçlerini açıklayabilmek için iyi bilmemiz gereken bağlamları tanımamızda faydalı olacaktır (Boratav, 2002).

Kaynaklar

- Abels, M., Keller, H., Mohite, P., Mankodi, H., Shastri, J., Bharḡava, S. Jasrai, S. ve Lakhani, A. (2005). Early socialization contexts and social experiences of infants in rural and urban Gujarat, India. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 717-738.
- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 407-412.
- Acar, G. ve Şahin, D. (1986). Türkiye’de sosyal değişme odağında sosyal psikolojinin gelişimine bir bakış. S. Atauz, (Ed.), *Türkiye’de sosyal bilim araştırmalarının gelişimi* içinde (21-39). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Aker, A. T. (2007). Evaluation of fieldwork conducted in the province of Hakkari: Causes and psychological and social consequences of internal displacement and the process of return. D. Kurban, D. Yüksek, A.B. Çelik, T. Ünal ve A. T. Aker, (Ed.), *Coming to terms with "forced migration": Post-displacement restitution of citizenship rights in Turkey* içinde (277-290). İstanbul: TESEV.
- Aksel, Ş., Gün, Z., Yılmaz-Irmak, T ve Çengelci, B. (2007). Migration and psychological status of adolescents in Turkey. *Adolescence*, 42, 589-602.
- Aktaş, V. ve Coştur, R. (2007). Sorumluluk yüklemesi çeçevesinde öfke ve sempati duyguları ile yardım etme ve saldırganlık davranışları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22, 15-42.
- Andrade, S. A., Santos, D. N., Bastos, A.C., Pedromonico, M. R. M., Almeida-Filho, N. ve Barreto, M. L. (2005). Family environment and child’s cognitive development: An epidemiological approach. *Rev Saude Publica*, 39, 1-6.
- Ayata, S. (2008). Migrants and changing urban periphery: Social relations, cultural diversity and the public space in İstanbul’s new neighbourhoods. *International Migration*, 46, 27-62.
- Aygün, K. Z. ve İmamoğlu, E. O. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *Journal of Social Psychology*, 142, 333-352.
- Aziz, A. (1985). The influence of mass media on family in rural areas. T. Erder, (Ed.), *Family in Turkish society* içinde (245-283). Ankara: Turkish Social Science Association.
- Bartu Candan, A. ve Kolluoğlu, B. (2008). Emerging spaces of neoliberalism: A gated town and a public housing project in İstanbul. *New Perspectives on Turkey*, 39, 5-46.
- Başaran, F. (2004). *Geçiş döneminde Türkiye: Değişim, tutumlar ve değerler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Baydar, N. ve Bekar, O. (2007). *HOME gözlem ve mülakat ölçekleri*, Yayınlanmamış Çalışma. Erişim: <http://portal.ku.edu.tr/~tecge/index.htm>, 28 Eylül 2009.
- Baydar, N., Küntay, A., Gökşen, F., Yağmurlu, B. ve Cemalcılar, Z. (2008). *[Türkiye’de Erken Çocukluk Gelişim Ekolojileri (TEÇGE) Çalışması -1. Tur Verileri]*. Erişim: <http://portal.ku.edu.tr/~tecge/index.htm>, 28 Eylül 2009.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Black, M. M., Dubowitz, H. ve Starr, R. H. (1999). African-American fathers in low income, urban families: development, behavior, and home environment of their three-year-old children. *Child Development*, 70, 967-978.
- Boratav, K. (2002). 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi açılış bildirgesi. A. A. Dikmen, (Ed.), *Kentleşme, göç ve yoksulluk* içinde (xxiii-xxxviii). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği ve İmaj Yayınevi.
- Bornstein, M. H., Hahn, C., Suwalsky, J. T. D. ve Haynes O. M. (2003). The Hollingshead four factor index of social status and the socioeconomic index of occupations. M. H. Bornstein ve R. H. Bradley, (Ed.), *Socioeconomic status, parenting and child development* içinde. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Bradley, R. H. ve Caldwell, B. M. (1984). The HOME Inventory and family demographics. *Developmental Psychology*, 20, 315-320.
- Bradley, R. H. ve Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53, 371-399.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.
- Caughy, M. O., Randolph, S. M. ve O’Campo, P. J. (2002). The Africentric Home Environment Inventory: An observational measure of the racial socialization features of the home environment for African American preschool children. *Journal of Black Psychology*, 28, 37-52.
- Cheah, C. S. L. ve Rubin, K. H. (2003). European American and Mainland Chinese mothers’ socialization beliefs regarding preschoolers’ social skills. *Parenting: Science and Practice*, 3, 1-22.
- Clausen, J. A. (1996). Family structure, socialization, and personality. L. W. Hoffman ve M. L. Hofmann, (Ed.), *Review of child development research* içinde. New York: Russell Sage Foundation.
- Coleman, M., Ganong, L., Clark, J. ve Madsen, R. (1989). Parenting perceptions in rural and urban families: Is there a difference? *Journal of Marriage and the Family*, 51, 329-33.
- Davis-Kean, P. E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*, 19, 294-304.
- Dekovic, M. ve Janssens, J. (1992). Parents’ child-rearing style and child’s sociometric status. *Developmental Psychology*, 32, 1065-1072.
- Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 2000. *Bölgesel İstatistikler*, 2000. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/sorguSayfa.do?target=tablo>
- Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 2000. *Bölgesel İstatistikler*, 2000. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/tabloOlustur.do>
- Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 2001. *Bölgesel İstatistikler*, 2001. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/sorguSayfa.do?target=tablo>
- Duncan, G. J. ve Brooks-Gunn, J. (1997). *Consequences of growing up poor*. New York: Russell Sage Foundation.
- Duncan, G. J. ve Magnuson, K. A. (2003). Off with Hollingshead: Socioeconomic resources, parenting, and child development. M. H. Bornstein ve R. H. Bradley, (Ed.), *Socioeconomic status, parenting, and child development* içinde. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Durgel, E., Leyendecker, B., Yağmurlu, B. ve Harwood, R. (2009). Long-term socialization goals of German mothers and Turkish immigrant mothers. The role of cultural and social context. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40, 834-852.
- Durgel, E. ve van de Vijver, F. (2008, Temmuz). Developmental expectations of Dutch and Turkish-Dutch mothers of preschoolers. *19th International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology*, Bremen.
- Erder, S. (1996). *İstanbul’a bir kent konuğu*. Ümraniye. İstanbul: İletişim.
- Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youth’s perceptions of cor-

- poral punishment, parental acceptance, and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40, 250-267.
- Fischer, C. S. (1978). Urban-to-rural diffusion of opinions in contemporary America. *American Journal of Sociology*, 84, 151-159.
- Flanagan, W. G. (1995). *Urban sociology: Images and structure*. Boston: Allyn and Bacon.
- Fox, R. A. ve Solis-Camara, P. (1997). Parenting of young children by fathers in Mexico and the United States. *Journal of Social Psychology*, 137, 489-495.
- Frankel, D. G., Roer-Bornstein, D. ve Le Vine, R. A. (1982). Traditional and modern contributions to changing infant-rearing ideologies of two ethnic communities. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 47, 1-53.
- Gershoff, E. T., Aber, J. L., Raver, C. C. ve Lennon, M. C. (2007). Income is not enough: Incorporating material hardship into models of income associations with parenting and child development. *Child Development*, 78, 70-95.
- Goodman, W. B., Crouter, A. C., Lanza, S. T. ve Cox, M. J. (2008). Paternal work characteristics and father-infant interactions in low-income, rural families. *Journal of Marriage and Family*, 70, 640-653.
- Goodnow, J. J. (1988). Parents' ideas, actions, and feelings: Models and methods from developmental and social psychology. *Child Development*, 59, 286-320.
- Goodnow, J., Cashmore, J., Cotton, S. ve Knight, R. (1984). Mothers' developmental timetables in two cultural groups. *International Journal of Psychology*, 19, 193-205.
- Göksun, T., Küntay, A. C. ve Naigles, L. R. (2008). Turkish children use morphosyntactic bootstrapping in interpreting verb meaning. *Journal of Child Language*, 35, 291-323.
- Göregenli, M. (2007). Şerif'ten sonra Türkiye'de sosyal psikolojinin 'sosyal'lığı ve sosyal sorumluluğu üzerine düşünceler. S. Batur ve E. Aslıtürk, (Der.), T. Bora., (Ed.), *Muzaffer Şerif'e armağan: Muzaffer Sherif'ten Muzafer Sherif'e* içinde (217-239). İstanbul: İletişim.
- Grusec, J. E. ve Davidov, M. (2007). Socialization in the family: The role of parents. J. E. Grusec ve P. D. Hastings, (Ed.), *Handbook of socialization* içinde (284-308). New York: Guilford.
- Güneş-Ayata, A. (1996a). Türkiye'de etnik kimlik ve etnik gruplar, toplum ve göç. *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Güneş-Ayata, A. (1996b). Solidarity in urban Turkish family. G. Rasuly-Paleczek, (Ed.), *Turkish families in transition* içinde (98-113). Frankfurt: Peter Lang.
- Harris, Y. R., Terrel, D. ve Allen, G. (1999). The influence of education context and beliefs on the teaching behaviors of African American mothers. *Journal of Black Psychology*, 25, 490-503.
- Hess, R. D., Kashiwagi, K., Azuma, H., Price, G. G. ve Dickson, W. P. (1980). Maternal expectations for mastery of developmental tasks in Japan and the United States. *International Journal of Psychology*, 15, 259-271.
- Hortaçsu, N. (1995). Parents' education levels, parents' beliefs, and child outcomes. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 373-383.
- Hortaçsu, N., Ertem, L., Kurtoğlu, H. ve Uzer, B. (1990). Family background and individual measures as predictors of Turkish primary school children's academic achievement. *The Journal of Psychology*, 124, 535-544.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1998). *Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde göç hareketleri: 75 yılda köyden şehirlere*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 444-451.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). Old-age security value of children: Cross-national socio-economic evidence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13, 29-42.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1989). Child rearing in Turkey: Implications for immigration and intervention. L. Eldering ve J. Kloprogge, (Ed.), *Different cultures, same school: Ethnic minority children in Europe* içinde (137-152). Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). Şerif'i tekrar keşfetmek: Bir kişisel değerlendirme. S. Batur ve E. Aslıtürk, (Der.), T. Bora., (Ed.), *Muzaffer Şerif'e armağan: Muzaffer Sherif'ten Muzafer Sherif'e* içinde (119-129). İstanbul: İletişim.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi. Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A 3-decade portrait form Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54, 317-337.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Sunar, D. G. (1992). Family and socialization in Turkey. J. L. Roopnarine, ve D. B. Carter, (Ed.), *Parent-child relations in diverse cultural settings: Socialization for instrumental competency* içinde (75-88). Annual Advances in Applied Developmental Psychology, Vol. 5. Norwood, N.J.: Ablex.
- Keller, H., Hentschel, E., Yovsi, R. D., Lamm, B., Abels, M. ve Haas, V. (2004). The psycho-linguistic embodiment of parental ethnotheories: A new avenue to understanding cultural processes in parental reasoning. *Culture & Psychology*, 10, 293-330.
- Kıray, M. B. (1985). Metropolitan city and the changing family. T. Erder, (Ed.), *Family in Turkish society* içinde (79-89). Ankara: Turkish Social Science Association.
- Kohn, M. L. (1959). Social class and parental values. *American Journal of Sociology*, 64, 337-351.
- Kongar, E. (1976). A survey of familial change in two Turkish gecekondular areas. J. G. Peristiany, (Ed.), *Mediterranean family structures* içinde (205-218). London: Cambridge University Press.
- Kuczynski, L. (1984). Socialization goals and mother-child interaction: Strategies for long-term and short-term compliance. *Developmental Psychology*, 20, 1061-1073.
- Kumru, A., Yağmurlu, B. ve Sayıl, M. (2008). Relations between maternal child-rearing and children's emotion regulation: Findings from families residing in big vs. small cities in Turkey. *20th International Society for the Study of Behavioral Development (ISSBD)*, Würzburg.
- Küntay, A. ve Ahtam, B. (2004). Annelerin çocuklarıyla geçmiş hakkındaki konuşmalarının anne eğitim düzeyi ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19, 19-31.
- McLoyd, V. C. (1990). The impact of economic hardship on black families and children: Psychological distress, parenting, and socioemotional development. *Child Development*, 61, 311-346.
- McLoyd, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*, 53, 185-204.
- Miller, B. (2006). Cognition and the city. *The Annual meeting of the American Sociological Association*, Montreal Convention Center, Montreal, Quebec, Canada. http://www.allacademic.com/meta/p103566_index.html
- Miller, S. A. (1988). Parents' beliefs about children's cognitive

- development. *Child Development*, 59, 259-285.
- Mistry, R. S., Biesanz, J. C., Chien, N., Howes, C. ve Benner, A. D. (2008). Socioeconomic status, parental investments, and the cognitive and behavioral outcomes of low-income children from immigrant and native households. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 193-212.
- NICHD Early Child Care Research Network. (2005). Duration and developmental timing of poverty and children's cognitive and social development from birth through third grade. *Child Development*, 76, 795-810.
- Okagaki, L. ve Bingham, G.E. (2005). Parents' social cognitions and their parenting behaviors. T. Luster ve L. Okagaki, (Ed.), *Parenting: An ecological perspective* içinde. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Onur, B., Çelen, N., Çok, F., Artar, M. ve Şener Demir, T. (2004). Türkiye'de iki kentte annelerin bakış açısıyla çocukların oyuncak gereksinimi. B. Onur ve N. Güney, (Ed.), *Türkiye'de çocuk oyunları: Araştırmalar* içinde (49-72). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 12. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özbay, F. (1985). Transformation of the socio-economic structure and changing family functions in rural Turkey. T. Erder, (Ed.), *Family in Turkish society* içinde (43-77). Ankara: Turkish Social Science Association.
- Özdikmenli-Demir, G. ve Sayıl, M. (2009). Individualism-collectivism and conceptualizations of interpersonal relationships among Turkish children and their mothers. *Journal of Social & Personal Relationships*, 26, 371-387.
- Paterson, G. ve Sanson, A. (1999). The association of behavioral adjustment to temperament, parenting and family characteristics among 5 year old children, *Social Development*, 8, 293-309.
- Paulussen-Hoogeboom, M. C., Stams, G. J. J. M., Hermanns, J. M. A., Peetsma, T. T. D. ve van den Wittenboer, G. L. H. (2008). Parenting style as a mediator between children's negative emotionality and problematic behavior in early childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 169, 209-226.
- Rasuly-Paleczek, G. (1996). Some remarks on the study of household composition and intra-family relations in rural and urban Turkey. G. Rasuly-Paleczek, (Ed.), *Turkish families in transition* içinde (1-44). Frankfurt: Peter Lang.
- Roer-Strier, D. ve Rivlis, M. (1998). Timetables of psychological and behavioral autonomy expectations among parents from Israel and the former Soviet Union. *International Journal of Psychology*, 33, 123-135.
- Rohner, R. P. ve Pettengill, S. M. (1985). Perceived parental acceptance-rejection and parental control among Korean adolescents. *Child Development*, 56, 524-528.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F. ve Bremberg, S. (2008). Father's involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica*, 97, 153-158.
- Sayıllı, M., Güre, A. ve Uçanok, Z. (2007). First time mothers' anxiety and depressive symptoms across the transition to motherhood: Associations with maternal and environmental characteristics. *Women & Health*, 44, 61-77.
- Schwab, W. A. (1992). *The sociology of cities*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Shorter, F. C. (1986). Türkiye'nin ilk yıllarında nüfus yapısı ve sosyoekonomik değişmeye etkisi. S. Atauz, (Ed.), *Türkiye'de sosyal bilim araştırmalarının gelişimi* içinde (339-364). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Solis-Camara, P. ve Fox, R. A. (1996). Parenting practices and expectations among Mexican mothers with young children. *The Journal of Genetic Psychology*, 157, 465-76.
- Sunar, D. (2002). Change and continuity in the Turkish middle class family. E. Özdalga ve R. Liljestrom, (Ed.), *Autonomy and dependence in family: Turkey and Sweden in critical perspective* içinde (217-237). İstanbul: Swedish Research Institute.
- Sümer, N. (2009). Anababa ve çocuk penceresinden Türkiye'de çocuk yetiştirme tutumları. M. Artar, (Ed.), *Türkiye'de çocuk yetiştirme. Yaklaşımlar, yöntemler, sorunlar, çözümler* içinde (47-64). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J. ve Lamb, M. E. (2004). Fathers and mothers at play with their 2- and 3-year-olds: Contributions to language and cognitive development. *Child Development*, 75, 1806-1820.
- Vernon-Feagans, L., Pancsofar, N., Willoughby, M., Odom, E., Quade, A. ve Cox, M. (2008). Predictors of maternal language to infants during a picture book task in the home: Family SES, child characteristics and the parenting environment. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 213-226.
- Volkan, V. D. ve Çevik, A. (1989). Turkish fathers and their families. S. H. Cath, A. Gurwitt ve L. Gunsberg, (Ed.), *Fathers and their families* içinde. Hillsdale, NJ: The Analytic Press.
- Willemsen, M. E. ve van de Vijver, F. J. R. (1997). Developmental expectations of Dutch, Turkish-Dutch, and Zambian mothers: Towards an explanation of cross-cultural differences. *International Journal of Behavioral Development*, 21, 837-854.
- Williams, P. D., Soetjiningsih ve Williams, A. R. (2000). Balinese mothers' developmental timetables for young children. *Western Journal of Nursing Research*, 22, 717-735.
- Williams, P. D., Williams, A. R., Lopez, M. ve Tayko, N. P. (2000). Mothers' developmental expectations for young children in the Philippines. *International Journal of Nursing Studies*, 37, 291-301.
- Yağmurlu, B. ve Altan, Ö. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development*, 19, 275-296.
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A. ve Leyendecker, B. (2009). Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedefleri: Eğitime bağlı kültür-içi değişimin incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24, 1-15.
- Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009a). The role of child temperament, parenting and culture in the development of prosocial behaviors. *Australian Journal of Psychology*, 61, 77-88.
- Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009b). Acculturation attitudes and parenting in Turkish-Australian mothers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40, 361-380.
- Yeung, W. J., Linver, M. R. ve Brooks-Gunn, J. (2002). How money matters for young children's development: Parental investment and family processes. *Child Development*, 73, 1861-1879.
- Yükseker, D. (2007). Internal displacement and social exclusion: Problems encountered by internally displaced persons in the provinces of İstanbul and Diyarbakır. D. Kurban, D. Yüksek, A. B. Çelik, T. Ünal ve A. T. Aker, (Ed.), *Coming to terms with "forced migration": Post-displacement restitution of citizenship rights in Turkey* içinde (256-276). İstanbul: TESEV.

Summary

Parenting in Metropole and Anatolia Samples: The Role of Residence and Education in Beliefs and Behaviors

Melike Nacak
Koç University

Bilge Yağmurlu
Koç University

Elif Durgel
Tilburg University

Fons van de Vijver
Tilburg University

Parents are the primary socialization agents of their children (Grusec & Davidov, 2007), and studies on parental socialization show the relevance of examining both parents' cognition (Kuczynski, 1984) and child-rearing practices (Goodnow, 1988). Socioeconomic characteristics of parents are related to these two components of parenting (Kağıtçıbaşı, 1989). It has been widely reported that social context (Clausen, 1996; Frankel et al., 1982) and education (Davis-Kean, 1995) influence both parents' expectations and child-rearing behaviors.

There are many studies that examine the relationship between parenting and child developmental outcomes such as social and cognitive development (e.g., Dekovic & Janssen, 1992). It has been shown that positive parenting behaviors (such as induction, warmth, and responsiveness) predict positive developmental outcomes such as improved vocabulary development (Tamis-LeMonda, Shamon, Cabrera, & Lamb, 2004), prosocial skills (Dekovic & Janssen, 1992), and emotional development (Paulussen-Hoogeboom, Stams, Hermanns, Peetsma, & van den Wittenboer, 2008). Negative parenting behaviors (such as punishment and obedience-demanding behaviors) predict negative developmental outcomes such as low self-esteem (Tamis-LeMonda et al., 2004).

What parents believe about child development and the capabilities of their own child influences their child-rearing practices (Abidin, 1992; Okagaki & Bingham, 2005). Developmental expectations are defined as the time/age that parents believe particular developmental skills should be reached by the child (Goodnow, Cahsmore, Cotton, & Knight, 1984). These ages differ across social groups and earlier ages are seen as evidence in favor of the importance attributed to that particular skill by a group (Roer-Strier & Rivlis, 1998). Investigating the relationship between developmental expectations and sociodemographic characteristics is particularly important in understanding the parental beliefs of different groups in a community.

In addition to parental beliefs and practices, the quality of the home environment is important for child development (Bradley & Caldwell, 1984). There is a growing number of studies that measure family environment and its relation with parental variables and child development (Gershoff, Aber, Raver, & Lennon, 2007; Vernon-Feagans et al., 2008). As with other components of parenting (Williams, Soetjningsih, & Williams, 2000), the quality of home environment is often associated with the sociodemographic characteristics of parents (Andrade et al., 2005; Bradley & Corwyn, 2002).

Previous studies have shown that education is closely associated with how parents organize their parental beliefs, child-rearing behaviors, and home environment (Bornstein, Hahn, Suwalsky, & Haynes, 2003). Parents who have higher levels of education have been shown to know more about child development, communicate more effectively, and provide higher levels of appropriate cognitive stimulation and emotional support (Andrade et al., 2005; Davis-Kean, 2005; Solis-Camara & Fox, 1996). Examining the role of education in parenting variables is of special importance to understand parenting and child development.

In addition to education, studies have shown that another sociocontextual characteristic, residence, has a role on parenting as well. Rural and urban areas differ in a number of sociodemographic characteristics such as percentages of people who read and write, percentage of university graduates, and economic wealth which should also be taken into consideration when studying parenting. Empirical studies support the claim that rural and urban families differ in terms of parental cognitions and behaviors (e.g., Frankel et al., 1982; Abels et al., 2005). However, the number of studies that examine the role of residence characteristics (e.g., metropolis vs. smaller cities) on parenting is inadequate (e.g., Kumru, Yağmurlu, & Sayıl, 2008; Volkan & Çevik, 1989). Different from most of the developmental studies about Turkey in which participants were recruited from Istanbul, Ankara

or Izmir, the three biggest cities in Turkey (e.g., Aktaş & Coştur, 2007; Göksun, Küntay, & Naigles, 2008; Yağmurlu & Altan, 2010; Yağmurlu, Çıtlak, Dost, & Leyendecker, 2009), this study primarily focused on the rural-urban city distinction. The major aim of this study was to examine how parenting beliefs and practices of mothers living in metropolis and in rural cities vary from each other. Another goal of this paper was to investigate the role of education in Turkish mothers' parenting variables in order to identify the similarities and differences in parenting patterns of metropolis high-educated, metropolis low-educated, and rural-city mothers.

Regarding the main goal of the paper focusing on comparisons between mothers in metropolis and in rural cities, we formed three main hypotheses: 1a) In line with earlier studies (Clausen, 1996; Frankel et al., 1982; Williams et al., 2000), we expected mothers living in metropolis to report more inductive reasoning and cognitive stimulation, and less obedience-demanding and punitive behaviors than mothers in rural cities; 1b) vis-à-vis developmental expectations, mothers in metropolis were expected to report earlier ages of mastery in autonomy and later ages of development of obedience and moral rules; 1c) concerning the home environment, we expected mothers in metropolis to live in more cognitively stimulating environments and mothers in rural cities to have safer housing conditions.

Hypotheses vis-à-vis the relation between maternal education and parenting variables were: 2a) Based on the literature pointing to the heterogeneity of metropolises in terms of education level, means of living, and income distribution of their residents (Ayata, 2008; DIE, 2000, 2001) and its reflection on their parenting patterns (Yağmurlu et al., 2009), we expected metropolis low-educated mothers to report less inductive reasoning and cognitive stimulation, and more obedience-demanding and punitive behaviors than metropolis high-educated mothers; 2b) Metropolis low-educated mothers were expected to report later age expectations of mastery in autonomy and earlier age expectations of development of obedience and moral rules compared to the metropolis high-educated mothers; 2c) Lastly, in line with studies on the relation between home environment and educational and socioeconomic background (Andrade et al., 2005; Mistry et al., 2008; Onur et al., 2004), we expected metropolis high-educated mothers to have a more cognitively stimulating home environment and to have safer housing conditions compared to metropolis low-educated mothers. Since there is no previous extensive research on parenting beliefs and practices of Turkish mothers in rural Anatolia, similarities and differences between the rural and high- and low-educated metropolis mothers remained exploratory. This study was an attempt to examine the generalizability of research findings based on

data collected in metropolis cities in Turkey to a relatively more homogeneous rural setting.

Method

Participants

Data were obtained from 235 mothers; 88 were living in Istanbul (metropolis) and had high education, 74 were living in Istanbul (metropolis) and had low education, and 73 were living Konya, Kayseri, and Nevşehir (labeled here "rural cities"). The mean age of the mothers was 30.62 years ($SD = 4.92$), the youngest being 20 and the oldest being 47 years old. In terms of family composition, 98.7 % came from intact families (both mother and father), 0.9 % of mothers were divorced, and 0.4 % of mothers were widowed. Sixty percent of the mothers had only one child and 36.2 % had more than one child. The mean age of target children (preschoolers) was 45.13 months ($SD = 19.24$), the youngest being 5- and the oldest was 80-months old.

The target children in the study consisted of 116 girls ($M = 46.39$ months, $SD = 19.14$) and 115 boys ($M = 43.51$ months, $SD = 19.32$). There were 46 girls ($M = 49.09$ months, $SD = 16.93$) and 40 boys ($M = 45.28$ months, $SD = 18.64$) in the metropolis high-educated group; 39 girls ($M = 39.77$ months, $SD = 15.19$) and 33 boys ($M = 47.16$ months, $SD = 16.33$) in the metropolis low-educated group; and there were 31 girls ($M = 50.97$ months, $SD = 24.48$) and 42 boys ($M = 38.85$ months, $SD = 21.59$) in the rural-city sample. The three groups did not significantly differ on their age ($F_{2,224} = .99, ns$) and sex ratio [$\chi^2(2, N = 231) = .00, ns$].

Measures

The background information form comprised questions about the child (e.g., date of birth, sex, and child order) and maternal background characteristics (e.g., age, education, and marital status).

In order to measure parenting behaviors, mothers completed a modified version of the Child Rearing Questionnaire developed by Paterson and Sanson (1999). The Turkish version of the Child Rearing Questionnaire was developed by Yağmurlu and Sanson (2009a). The modified Child Rearing Questionnaire consists of 49 items covering six domains: Inductive Reasoning, Punishment, Obedience-demanding Behavior, Warmth, Permissiveness, and Cognitive Stimulation.

A developmental expectation scale developed by Durgel and van de Vijver (2008) was utilized to assess mothers' expectations of children's development. This new measure combined 127 items and consisted of nine subscales: Physical Skills, Cognitive Skills, Self-control, Social Skills, Autonomy, Obedience, Family Orientation, Traditional/Moral Rules, and Agency. The scale asks the

mothers to indicate the age that they expect a child to achieve certain skills for the first time (0.5 represents before age of 1 and 7 represents after age 6).

The 'Learning Materials' and 'Physical Environment' subcategories of the HOME Inventory (Bradley & Caldwell, 1984) were used to measure home context. The Turkish version of the scale was developed by Baydar and Bekar (2007). There are eleven items for the Learning Materials category and seven items for the Physical Environment category.

Procedure

The mothers who agreed to participate were visited in their home. Interviews started with an instruction on how to fill in the questionnaires. If there were other individuals at home, they were informed about not intervening with the mothers' responses.

Results

MANCOVA results showed that, controlling for differences in level of maternal education, there were significant differences between metropolis and rural-city groups in terms of their child-rearing practices ($F_{6,218} = 3.04, p < .05, \eta^2 = .08$). Rural-city mothers reported using higher levels of punishment ($F_{1,223} = 8.55, p < .05, \eta^2 = .04$) and obedience-demanding behaviors ($F_{1,223} = 5.20, p < .05, \eta^2 = .02$); however, group differences in warmth, inductive reasoning, permissiveness, and cognitive stimulation were not significant. When mothers' developmental expectations were examined in relation to their residential background, it was found that there was a significant overall difference between mothers in rural-city and metropolis samples. Rural-city mothers reported earlier expectations for moral rules ($F_{1,223} = 7.01, p < .05, \eta^2 = .10$). Regarding the home environment, results indicated that rural-city mothers reported to have a healthier physical environment for their children than metropolis mothers ($F_{1,203} = 26.43, p < .001, \eta^2 = .12$). These findings provided partial support for Hypothesis 1 on the whole.

Comparisons of the metropolis high- and low-educated mothers, and rural-city mothers revealed that three groups of mothers were significantly different in terms of their child-rearing practices ($F_{12,440} = 4.95, p < .001, \eta^2 = .12$). Post-hoc analyses showed that metropolis high-educated mothers reported less use of obedience-demanding behaviors and more use of cognitive stimulation and permissiveness than metropolis low-educated mothers. This finding is in line with Hypothesis 2a. Moreover, metropolis low-educated and rural-city mothers displayed a similar pattern of parenting practices (see Table 3). In terms of developmental expectations, contrary to our Hypothesis 2b, metropolis high-educated

mothers had earlier expectations of mastery across all domains of skills. Lastly, analyses on home environment in relation to maternal education showed that metropolis high-educated mothers reported having a more cognitively stimulating home context ($F_{2,205} = 28.90, p < .001, \eta^2 = .22$), while rural-city sample had healthier physical environment, $F_{2,204} = 20.26, p < .001, \eta^2 = .17$.

Discussion

Large cities and metropolises of Turkey consist of various social groups and families with different values and life styles mainly due to the dense internal migration and rapid social change (Güneş-Ayata, 1996b). This cosmopolitan nature of big cities and their difference from rural areas in terms of sociocultural, economic, and demographic characteristics make it interesting for social scientists to examine the differences and similarities between these two sociocultural contexts. Previous research has shown that parenting patterns of parents in rural and urban areas differ (Kağıtçıbaşı, 2007; Kumru et al., 2008). The main aim of this study was also to examine whether the same pattern of differences in parenting beliefs and behaviors could be found among mothers living in urban and rural cities of Turkey.

The findings showed that mothers living in rural cities reported more obedience-demanding and punitive behaviors compared to mothers in a metropolis. Additionally, compared to metropolis low-educated and rural city mothers, metropolis high-educated mothers reported less obedience-demanding behaviors and punitive behaviors. These results supported previous findings (Aygün & İmamoğlu, 2001; Kağıtçıbaşı, 2010; Kağıtçıbaşı & Ataca, 2005). Power assertive child-rearing practices are common in rural contexts where the traditional family is more prevailing (e.g., cities in Anatolia) and in socially less developed areas (population in metropolis with low socioeconomic status). In traditional social structures, there is a relationship between economic value of children and obedience demanding parenting (Kağıtçıbaşı, 1982); when the socioeconomic status of parents improves, parents put less emphasis on obedience (Yağmurlu & Sanson, 2009b).

In line with literature, all mothers reported high levels of warmth. Warmth and emotional dependence are important characteristics of Turkish mothers, independent from family structure, education level or socioeconomic status of parents (Kağıtçıbaşı, 2010).

Contrary to our expectations and previous studies which indicate that behaviors that support children's cognitive and language development differ according to mothers' education level (e.g., Andrade et al., 2005; Küntay & Ahtam, 2004; Kağıtçıbaşı, 1989), all three samples of mothers in our study reported rather high lev-

els of explanation, reasoning, and cognitive stimulation. While it is possible to suggest that globalization exerts a similar influence on societies in general and causes changes in life styles and child rearing of people in similar ways (Kağıtçıbaşı, 2007), our finding has to be supported by other evidence. This unexpected finding does not support previous literature which describes parents in the Turkish family as using verbal reasoning rarely, especially in rural and lower educated contexts (Hortaçsu et al., 1990; Taylor & Oskay, 1995). This outcome might reflect mothers' desire to give an impression of being "good" parents. As widely reported (Bornstein et al., 1998; Holden & Edwards, 1989; Stevenson-Hinde, 1998), maternal bias, particularly social desirability, may decrease the reliability of self-report measures.

Our results also revealed that mothers in rural cities and Istanbul reported similar levels of permissiveness, but mothers' reports of permissiveness varied with their education level. Metropolis high-educated mothers reported higher levels of permissiveness compared to metropolis low-educated and rural-city mothers. Previous studies also showed that mothers who live in big cities and have high education emphasize the importance of development of independence and self-esteem (Özdikmenli-Demir & Sayıl, 2009; Yağmurlu et al., 2009).

In terms of developmental expectations, mothers generally reported earlier age ranges for physical and cognitive development of children than for development in other domains. As expected, mothers living in Anatolian cities expected earlier ages for the development of moral values compared to mothers living in Istanbul. This result is consistent with previous studies which show the dominance of traditional values among Turkish families, who live in rural areas (Kağıtçıbaşı & Sunar, 1992; Sunar, 2002).

Results of the triple comparisons were not in line with our previous expectations; metropolis high-educated mothers reported the earliest expectations for all listed categories of development. Earlier expectation about physical, cognitive, social development, autono-

my, agency, and self-control by high-educated mothers might be explained by the role of education in mothers' knowledge of child development and their parenting styles. Additionally, earlier expectations of high-educated mothers about family relations might be congruent with Kağıtçıbaşı's (2010) "Emotional/Psychological Interdependence Model". However, high-educated mothers also reported earlier expectations for the development of obedience and traditional/moral rules. Although this finding does not seem to be consistent with the previous research (Kağıtçıbaşı & Sunar, 1992; Durgel, Leyendecker, Yağmurlu & Harwood, 2009), we think it reflects the beliefs of high-educated urbanized mothers that children are individuals with their own capabilities that can be influenced by parenting. Therefore, regardless of the domain of the skill, they see children to be able to master skills earlier than mothers with less education (Willemsen & van de Vijver, 1997).

We also examined the relationship between social context and home environment, and found that Anatolian and Istanbul samples provided similar learning materials at their home. Consistent with previous findings (Andrade et al., 2005; Davis-Kean, 2005; Kağıtçıbaşı, 1989; Mistry et al., 2008), metropolis high-educated mothers provided learning materials the most and metropolis low-educated mothers provided the least. It was also found that the physical environment of homes in rural areas is healthier than that in metropolitan areas. One of the most important findings was about the unhealthy physical environment of homes in metropolis low-educated groups.

This study is one of the first studies to compare parenting and home contexts of mothers living in a metropolis and rural cities in Turkey. Results showed evidence that within one country, even in a city like Istanbul, parenting variables and concrete conditions like housing can vary significantly and dramatically. Therefore, researchers as well as practitioners and policy makers should consider these differences among families and their parental cognitions and behaviors while dealing with groups from different backgrounds.